

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Leikki- ja liikuntakioski lasten osallisuutta ja fyysistä aktiivisuutta tukevana tekijänä

Louhivaara, Ilona

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Leikki- ja liikuntakioski lasten osallisuutta
ja fyysistä aktiivisuutta tukevana tekijänä

Ilona Louhivaara
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2017

Ilona Louhivaara

Leikki- ja liikuntakioski lasten osallisuutta ja fyysistä aktiivisuutta tukevana tekijänä

Vuosi 2017 Sivumäärä 64

Tämä opinnäytetyö toteutettiin Saturnuksen päiväkodin toimintayksikköön ja se oli osana Leikkien liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit-hanketta. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata päiväkodin tarpeeseen kehittää lasten ulkoiluhetkiä varten liikuntaa lisäävä toteutus. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Leikki- ja liikuntakioski, jonka tavoitteena oli lisätä lasten liikunnallista leikkimistä tukemalla heidän osallisuuttaan mahdollisimman monipuolisesti. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että lapset saivat itse keksiä, tuottaa ja ohjata liikunnallisen yhteisleikin, joka kioskissa koko ryhmän kanssa leikittiin.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehityksessä käsitellään lasten liikkumista, leikkimistä, osallisuuden ja lapsilähtöisyyden merkitystä, sekä niiden toteutumista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui viidestä toimintakerrasta, jotka toteutettiin marraskuussa 2016. Toiminnan kohderyhmänä oli 24:n lapsen Tähtisateiden ryhmä, jossa lapset olivat iältään 4-6-vuotiaita.

Leikki- ja liikuntakioskin arvioinnissa käytettiin menetelminä havainnointia, haastattelua sekä palautekyselyitä, joiden pohjalta kioski muokattiin lopulliseen muotoonsa. Kioskin lopullinen muoto on nähtävissä opinnäytetyön tuotoksena tullessa esitteessä. Esitteessä opastetaan varhaiskasvattajia kioskin käyttöönottamisessa, sekä kerrotaan sen tarkoituksesta ja tavoitteista. Esite on kohdistettu Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvattajien käyttöön, mutta muodoltaan se on sellainen, että sitä voi missä tahansa muussakin varhaiskasvatusyksikössä tai koulussa hyödyntää. Leikki- ja liikuntakioskista saatu palaute oli positiivista ja kioskin koettiin olevan hyvä väline lasten omien leikkien ja liikunnan lisäämiseksi sen ollessa auki. Toiminta kioskin yhteydessä oli lapsilähtöistä ja lasten osallisuus pääsi toteutumaan sen kautta monipuolisesti.

Ilona Louhivaara

A play and exercise kiosk for supporting children's participation and physical activity

Year	2017	Pages	64
------	------	-------	----

This thesis was implemented in Saturnus day care center as part of the Leikkien liikkumaan-project founded by the City of Vantaa. The purpose of this functional thesis was to develop a kiosk for children's outdoor activities. The aim of the kiosk was to increase children's sports through play whilst supporting their participation as diversely as possible. In practice, this meant that the children were given free hands to invent and lead games, that included physical activity and could be played with the whole group.

The theoretical background of the thesis deals with physical activity among children, playing, as well as importance of children's participation and child-orientation and how these factors are implemented in early childhood education. The functional part of this thesis consisted of five activity sessions, which took place in November 2016. The target group was a child group called Tähtisateet, that consisted of 24 children aged between 4-6 years old.

The evaluation methods used were observation, interviews and feedback questionnaires, whereby the kiosk was modified into its final form. The final form is presented in this thesis as a brochure for guiding employees in the day care center on how to use the kiosk. The brochure also describes the kiosk's purpose and aims. The brochure is primarily targeted for the employees in the Saturnus day care center, however, the content is such that it can be used in other day care centers or schools as well. The feedback on the kiosk was positive and it was considered to be a good tool for increasing children's physical activity and play. The activities were evaluated as being child-centered, and children's participation was diverse.

Keywords: early childhood education, participation, exercise, play, physical activity, child-centeredness

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö.....	7
	2.1 Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit -hanke	7
	2.2 Saturnuksen päiväkotit	8
3	Opinnäytetyön tavoitteet sekä toteutuksen ja arvioinnin suunnittelu	9
	3.1 Tavoitteet	9
	3.2 Suunnitteluvaihe.....	10
	3.2.1 Toteutuksen suunnittelu.....	10
	3.2.2 Arvioinnin suunnittelu	11
4	Liikunta ja leikki lapsen kasvua tukevinä tekijöinä.....	12
	4.1 Lapsen tarve liikunnalle	12
	4.2 Varhaisvuosien liikuntakasvatus.....	14
	4.3 Leikin merkitys lapselle	16
5	Osallisuus ja lapsilähtöisyys	17
	5.1 Lapsen osallisuuden määritelmä	17
	5.2 Osallisuuden portaat	19
	5.3 Lapsilähtöisyys	21
	5.4 Lapsilähtöisyys ja osallisuus päiväkodissa	22
6	Opinnäytetyön toiminnallinen toteutus	24
	6.1 Kioskin esittely ja viirin askarteleminen.....	25
	6.2 Kioski päiväkodin pihalla	27
	6.3 Kioski liikuntakentällä	29
	6.4 Kioskin toimintakerrat metsässä	30
7	Kioskin toiminnan arviointi ja esitteen kehittäminen	32
	7.1 Lasten palaute	32
	7.2 Työntekijöiden palaute.....	34
	7.3 Arviointi omien havaintojen pohjalta	35
	7.4 Esitteen tuottaminen	37
8	Opinnäytetyön tavoitteiden arviointi	39
9	Pohdinta	42
	Lähteet	48
	Kuviot.....	51
	Taulukot.....	52
	Liitteet	53

1 Johdanto

Lasten elintavat ovat kehittyneet normaalin kasvun ja kehityksen kannalta viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajan huonompaan suuntaan. Lasten päivittäinen fyysinen aktiivisuus on vähentynyt ja lasten aika kuluu yhä enemmän erilaisten älylaitteiden ääressä. Nämä muutokset johtavat ylipainon yleistymiseen, sekä heikomman hyvinvoinnin ja terveyden lisääntymiseen aikuisiässä. (Haapala, E & H, Pulakka & Lakka 2016, 12.) Fyysinen aktiivisuus eli liikunnallisesti kuormittava toiminta tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Uusiutuneiden Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten (2016, 5-6) mukaan lapsen tulisi liikkua päivittäin vähintään kolme tuntia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 5-6.) Fyysisen aktiivisuuden ja vauhdikkaan liikkumisen on tutkittu kytkeytyvän vahvasti lasten osallisuuteen. Liikkuminen on pääväylä lasten keskinäiselle osallistumiselle ja se auttaa lasta saamaan kontaktin sekä muihin että itseensä. (Reunamo 2016, 28-31.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa lasten fyysistä aktiivisuutta ja osallisuutta lisäävä toteutus Vantaan kaupungin Saturnuksen päiväkodille. Tuotos pyrkii siihen, että lasten päivittäinen vähintään kolmen tunnin fyysinen aktiivisuus tapahtuu osittain sen avulla. Opinnäytetyö on osa Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit -hanketta, jonka tavoitteena on lisätä lasten liikuntaa päiväkodin arjessa. Opinnäytetyö pyrki vastaamaan päiväkodin tarpeeseen luoda ulkoiluhetkiä varten väline, joka saa kaikki lapset liikkeelle.

Opinnäytetyön tuotoksena muodostui Leikki- ja liikuntakioski, josta lapset pääsivät "ostamaan" kioskiin itse tuottamiaan leikkejä. Leikki- ja liikuntakioskin ideana on se, että lapset keksivät itse liikunnalliset yhteisleikit, joita kioskissa leikitään. Lapset olivat kioskin toiminnassa alusta asti mukana: he askartelivat ja rakensivat kioskin ja tuottivat sen sisällön itse. Toiminnan lähtökohtana oli lasten osallisuuden monipuolinen toteutuminen. Ainoana aikuisen asettamana kriteerinä leikin keksimisen suhteen oli se, että leikin tuli olla ainakin jonkinlaista liikunnallista aktiivisuutta sisältävä yhteisleikki.

Kioskia testattiin päiväkodin Tähtisateiden ryhmän kanssa viiden toimintakerran verran, jonka jälkeen havaintojen ja palautteiden pohjalta sitä muokattiin entistä toimivammaksi kokonaisuudeksi. Kioskia kokeiltiin eri ympäristöissä päiväkodin läheisyydessä. Varsinaisen kioskin kehittämisen ja sen toimintakerroista koostuvan toiminnallisen osuuden lisäksi työhön sisältyi kioskin ohjeistukseen tarkoitetun esitteen tekeminen. Esitteen tarkoituksena on ohjeistaa muita päiväkotiryhmiä kioskin käyttöön ottamisessa ja näin juurruttaa kioski osaksi muidenkin päiväkotiryhmien arkea. Esitteessä nähtävään kioskin lopulliseen muotoon vaikuttivat

kioskin aikana havaitsemani kehittämissideat sekä työntekijöiden ja lasten kioskista antama palaute.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu kioskin tavoitteiden kannalta olennaisista asioista: lasten osallisuudesta, lapsilähtöisyydestä, liikunnasta sekä leikistä. Kioskin arvioinnissa käytettiin omia havaintoja, työntekijöiden palautetta sekä lasten suullista ja kirjallista palautetta. Opinnäytetyö pyrki toteuttamaan uuden keinon lasten osallisuuden ja liikunnan lisäämiseen päiväkodissa. Opinnäytetyönä toteutettu esite on väline, jonka avulla muutkin varhaiskasvatustyöntekijät voivat Leikki- ja liikuntakioskin halutessaan ottaa käyttöönsä.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

2.1 Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit -hanke

Tämä opinnäytetyö on osa Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit -hanketta. Kyseinen hanke on Vantaan kaupungin liikuntapalveluiden ja varhaiskasvatuksen tulosalueiden yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on lisätä vantaalaisten päiväkotien lasten liikuntaa arjen toiminnassa. Kolmevuotisen hankkeen on vuodelle 2016 rahoittanut Etelä-Suomen Aluehallintovirasto ja jatkorahoitusta haetaan vuosille 2017-18. Vuoden 2016 aikana hanke on toteutettu pilottina Korso-Koivukylän päiväkotien yksiköissä ja vuoden 2017 aikana tarkoitus olisi laajentaa toimenpiteitä kaikkiin Vantaan päiväkoteihin. (Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit 2016.) Mikäli hankerahoitus saadaan, tulevat kaikki Vantaan päiväkodit, perhepäivähoitajat sekä avoimet kerhot elokuusta 2017 alkaen mukaan hankkeeseen (Nikander 2017).

Hankkeen teemalliset toimenpiteet ovat seuraavat:

1. Liikuntamyönteisen toimintakulttuurin synnyttäminen päiväkodeissa
 2. Lasten liikkumista lisäävät toimintatavat
 3. Oppimisympäristöjen kehittäminen
 4. Eri alojen toimijoiden yhteistyön tiivistäminen
- (Leikkien Liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit 2016.)

Vantaa.fi:n (2016) uutisessa ”Päiväkoti-ikäiset leikkimällä liikkumaan” hankkeen keskeisimpänä tavoitteena kerrotaan olevan luoda mahdollisimman hedelmällinen maaperä liikunnallisen elämäntavan muodostumiselle jo varhaiskasvatustasoisille lapsille. Hankkeen aikana lasten liikkuminen tulee osaksi arkipäivää Leikkien liikkumaan -toimintakulttuurin myötä. Haasteena nähdään erityisesti niiden lasten innostaminen liikkumaan, jotka usein valitsevat liikunnan sijaan rauhallisen paikallaan olevan leikin tai tekemisen. Hankekaudella on tähän mennessä

järjestetty työpajoja ja tapaamisia päiväkotien johtajille ja liikuntavastaaville, sekä järjestetty erilaisia liikunnallisia tapahtumia päiväkodeissa. Hankkeessa mukana olevat päiväkodit ovat innostuneesti tarttuneet yhteiseen haasteeseen, jonka vuoksi edellytykset menestyä ovat erittäin hyvät. (Vantaa.fi, 17.6.2016.)

Hanke tekee yhteistyötä seurojen, lajiliittojen sekä erilaisten hankkeiden kanssa. Hankekauden työpajoina on järjestetty esimerkiksi seikkailuliikuntatyöpaja, jossa käytiin läpi tapoja hyödyntää paremmin luontoa sekä päiväkodin ympäristöä liikunnallisessa mielessä. Lisäksi työpajoissa on pohdittu, miten teknologia voi toimia liikuttajana sekä kehitetty päiväkotien oppimisympäristöjä. Hanke järjestää seminaareja sekä verkostotapaamisia ja keväällä 2017 päiväkodit voivat tilata maksuttomia koulutuksia hankkeen tiimoilta. (Nikander 2017.)

Leikkien liikkumaan -hankkeella on oma blogi, jonka ideana on liikuntaan liittyvien käytäntöjen, artikkeleiden ja kokemusten jakaminen. Blogin tarkoituksena on lisäksi toimia materiaali-pankkina ja vertaistukena päiväkotihenkilökunnalle. Blogissa on kirjoituksia eri päiväkodeissa tehdyistä liikunnallisista toiminnoista kuvien kera. Lisäksi blogissa ilmoitetaan muun muassa tulevista tapahtumista ja koulutuksista. (Leikkien liikkumaan -blogi 2016.)

2.2 Saturnuksen päiväkotit

Saturnuksen päiväkotit on yksi Leikkien liikkumaan -hankkeessa mukana olevista päiväkodeista. Saturnus on Vantaan Mikkolassa sijaitseva toimintayksikkö, johon sisältyy lisäksi Tähtienlennon päiväkotit. Saturnuksen yksikössä on kahdeksan lapsiryhmää ja se toimii neljässä rakennuksessa: Saturnuksessa kahdessa talossa sekä vieressä sijaitsevissa Tähtienlennon päiväkodissa ja Mikkolan koulussa. Saturnuksen toimintayksikkö sijaitsee alueella, joka tarjoaa mahdollisuudet monipuoliseen luontoretkeilyyn ja liikuntaan. (Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvatussuunnitelma 2013.) Vieressä sijaitseva metsä sekä koulun suuret hiekkakentät ovat otollisia ympäristöjä monipuoliselle liikkumiselle.

Saturnuksen toimintayksikön opetussuunnitelmassa arvolähtökohdat ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys sekä yhteisöllisyys. Päiväkodin toiminta on monipuolista ja haasteellista kasvatustyötä lasten hyväksi. Saturnuksen päiväkotit pyrkii kehittämään jatkuvasti toimintaansa yhteistyössä vanhempien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Päiväkodin rikkaus on monista kieli- ja kulttuuritaustoista tulevat lapset, joiden taustat ja kulttuurit otetaan päiväkodin toiminnassa huomioon. (Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Leikki- ja liikuntakioskin kokeileminen tapahtui Tähtienlennon päiväkodin Tähtisateiden ryhmän kanssa. Tähtisateiden ryhmä on 4-6 -vuotiaiden lasten ryhmä, joka koostuu suurilta osin esikoululaisista. Ryhmässä on esikoululaisten lisäksi yksi 4-vuotias ja kuusi 5-vuotiasta

lasta. Lapsia ryhmässä on 24, ja ryhmän lapset jakautuvat useampaan kulttuuritaustaan. Kasvattajia Tähtisateiden ryhmässä on kolme.

3 Opinnäytetyön tavoitteet sekä toteutuksen ja arvioinnin suunnittelu

3.1 Tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut kehittää toimiva Leikki- ja liikuntakioski, joka lisää lasten fyysistä aktiivisuutta Päiväkoti Saturnuksessa osallistaen heitä oman toimintansa kehittämiseen ja toteuttamiseen. Leikki- ja liikuntakioskin tavoitteina oli osallisuuden ja lapsilähtöisyyden monipuolinen toteutuminen, liikunnallisen leikin lisääminen ja lasten luovan ajattelun ja ideoinnin kehittäminen. Lisäksi Leikki- ja liikuntakioski pyrki vastaamaan päiväkodin tarpeeseen tuottaa pihalle väline, joka saa kaikki lapset liikkeelle. Kioskin kokeilukertojen jälkeen tarkoituksena oli tehdä kioskista esite, joka tulee koko Saturnuksen päiväkodin käyttöön ja jossa opastetaan henkilökuntaa kioskin tekemisessä.

Pyrin siihen, että Leikki- ja liikuntakioskin toiminta ja sisältö ovat aidosti lapsista lähtöisin, ja lasten osallisuuden vahvistaminen on kaiken perustana toiminnalle. Tavoitteena oli antaa mahdollisuus siihen, että jokainen ryhmän lapsi saa äänensä kuuluviin ja tulee nähtyksi. Tavoitteena oli, että lapset ovat mukana kioskin toiminnassa kaikin mahdollisin tavoin, sen rakentamisesta sen sisällön tuottamiseen ja toiminnan ohjaamiseen. Lasten osallisuuden tuli olla kioskin toiminnassa mahdollisimman monipuolisesti toteutuvaa.

Tavoitteena oli, että opinnäytetyöni kautta lasten fyysinen aktiivisuus päiväkodissa lisääntyy ja liikunnallisen leikin tuottaminen ja toteuttaminen helpottuvat kioskia käytettäessä. Vuonna 2016 voimaan tulleiden uusien Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten (2016, 13) mukaan lapsen pitäisi liikkua monipuolisesti vähintään kolme tuntia päivässä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13). Leikki- ja liikuntakioskin tarkoituksena on ollut edistää päiväkodin liikuntatottumuksia niin, että lasten fyysisen aktiivisuuden tarvittava määrä toteutuu osittain kioskin avulla. Yhteisen liikunnallisen leikin tavoitteena oli lisätä päiväkodin ryhmän yhteistoimintaa ja näin ollen myös yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Leikki- ja liikuntakioskin ajatus pyrkii siihen, että lapsi saa itse tuottaa kioskiin haluamansa leikin, jolloin lapsen luovuus ja ideointi ovat tärkeässä asemassa. Kioski pyrkii herättämään lapsen mielikuvitusta ja luovaa ajattelua, jonka avulla lapsi voi keksiä tai päättää, mitä kioskissa leikitään. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Saturnuksen päiväkodin käyttöön väline, jonka avulla edellä mainitut tavoitteet toteutuisivat päiväkodin arjessa.

3.2 Suunnitteluvaihe

3.2.1 Toteutuksen suunnittelu

Opinnäytetyö käynnistyi keväällä 2016 saadessani sähköpostia, jossa tarjottiin Laurean opiskelijoille mahdollisuutta tehdä toiminnallinen opinnäytetyö Leikki ja leikilliset oppimisympäristöt -hankkeen tiimoilta. Yksi sähköpostissa annetuista vaihtoehtoista oli tehdä toiminnallinen opinnäytetyö Leikkien liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit-hankkeen osalta. Tämä kiinnosti minua toiminnallisuuden ja liikunnallisen teemansa takia ja otin yhteyttä Saturnuksen päiväkotiin, jossa opinnäytetyö toteutettaisiin. Olimme kevään aikana yhteydessä sähköpostitse päiväkodin johtajan kanssa, sekä tapasimme kerran. Päiväkodin tavoitteena oli hankkeen osalta lisätä lasten aktiivisuutta ja lapsilähtöisyyttä ja saada lapset yhä enemmän liikkeelle. Päiväkoti toivoi jotakin näitä tekijöitä lisäävää välinettä erityisesti ulkoiluhetkille.

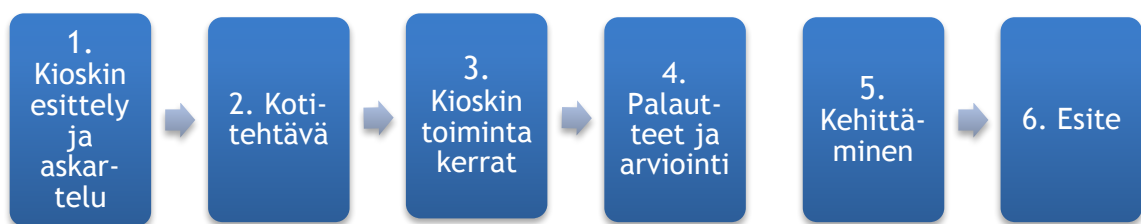
Yhteistyö jatkui tiiviimmin syksyllä 2016, jolloin tapasin päiväkodin johtajaa uudestaan. Päiväkodista ehdotettiin opinnäytetyön tuotokseksi jonkinlaista liikuntakioskia, joka lisäisi lasten aktiivisuutta pihalla. Ryhdyin ideoimaan kioskia tältä pohjalta ja mietin, miten kioskiin saisi sisällytettyä osallisuuden ja lapsilähtöisyyden näkökulmaa parhaalla mahdollisella tavalla. Osallisuus ja lapsilähtöisyys olivat aiheita, jotka koen varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeiksi ja halusin sisällyttää nämä teemat opinnäytetyöhöni. Aluksi tarkoituksena oli, että järjestäisin jonkinlaisen liikuntatapahtuman koko päiväkodille sekä lasten vanhemmille. Tällöin ajatus myös Leikki- ja liikuntakioskista oli alkanut kehittyä, joten ajattelin yhdistää kioskin liikuntatapahtumaan. Päätimme kuitenkin päiväkodin johtajan kanssa, että siinä olisi liikaa tehtävää ja lisäksi päiväkotiin oltaisiin juuri toteuttamassa jokin liikunnallinen tapahtuma, joten tarve itse tapahtumalle ei ollutkaan enää ajankohtainen.

Lähdin suunnittelemaan Leikki- ja liikuntakioskia toteutuksena, joka vastaa päiväkodin tarpeisiin sisältäen itseäni kiinnostavia näkökulmia, kuten lasten osallisuuden tukemista. Näin Leikki- ja liikuntakioskista kehittyi lasten liikuntaa lisäävä toteutus, jonka tekemisessä ja tuottamisessa lapset olisivat koko ajan mukana. Suunnittelin kioskia sellaiseksi, että sen sisältö olisi täysin lasten itsensä tuottamaa. Halusin myös, että kioskin kautta jokainen lapsi tulisi tasavertaisesti nähdyksi, ja sen pohjalta suunnittelin kioskia niin, että jokainen pääsee oman leikkinsä kohdalla halutessaan myös olemaan hetken ryhmän vetäjänä ohjeistuksen lomassa. Halusin kioskin olevan helposti eri ympäristöihin pystytettävä, joten suunnittelin sen viiriksi, joka symbolisoisi kioskia. Viiri on lisäksi helppo tehdä itse ja näin lapset saisivat olla alusta asti kioskin luomisessa aikuisten kanssa tasavertaisesti mukana.

Olin suunnitteluvaiheessa säännöllisesti yhteydessä päiväkotiin, jotta tuotoksesta tulisi sellainen, mikä heitä aidosti palvelisi. Tein Leikki- ja liikuntakioskista lyhyen esitteen, joka päiväkodissa esiteltiin muille työntekijöille. Päiväkodin vanhempainillassa kerrottiin alustavasti

kioskista ja siitä, miten sitä siellä tultaisiin alkutalvesta testaamaan. Päiväkodin sisällä valittiin ryhmä, jonka kanssa kioskia testattaisiin. Kioskin kokeilemisen jälkeen tarkoituksena oli muokata havaintojen ja palautteiden pohjalta kioski sellaiseen muotoon, että se tulee koko päiväkodille käyttöön. Ryhmäksi valikoitui 4-6-vuotiaiden Tähtisateiden ryhmä. Ryhmän valikoiduttua yhteistyöni jatkui Tähtisateen lastentarhanopettajan kanssa, jonka kanssa suunnitelimme kioskia eteenpäin ennen sen käyttöönottoa. Ennen kioskin toimintakertoja hain opinnäytetyön toteutusta varten Vantaan sivistystoimelta tutkimuslupaa, joka minulle myönnettiin.

Leikki- ja liikuntakioskin toimintavaiheita lähdin suunnittelemaan seuraavanlaisesti:

Taulukko 1: Kioskin eteneminen

1. Kioskista ja sen sisällöstä kerrotaan lapsille, jonka jälkeen askarrellaan viiri ja maksuväline, jolla ostos suoritetaan. Askartelujen valmistuttua kioskia kokeillaan käytännössä ensin aikuisen valitsemissä leikkien myötä, jotta lapsille konkretisoituu, miten kioski toimii.
2. Lapset saavat kotitehtävän (liite 1), jossa heitä pyydetään keksimään oma leikki kioskiin.
3. Kioskia kokeillaan kahden viikon aikana neljä kertaa, jolloin leikitään lasten kioskiin tuomia leikkejä.
4. Kioskista kerätään palautetta lapsilta ja työntekijöiltä.
5. Kioskin sisältöä kehitetään palautteen ja havaintojen pohjalta sellaiseen muotoon, että sen voi ottaa käyttöön koko päiväkodissa.
6. Kioskista tehdään esite, jossa ohjeistetaan kioskin teossa ja toiminnassa, ja joka jaetaan kaikille päiväkodin ryhmille sekä mahdollisesti myös muiden päiväkotien käyttöön.

3.2.2 Arvioinnin suunnittelu

Leikki- ja liikuntakioskin arvioinnissa tarkoituksena oli hyödyntää toteutuksen aikana tapahtuvan oman havainnoinnin pohjalta tehtyjä muistiinpanoja sekä kerätä palautetta työntekijöiltä ja lapsilta. Havainnoinnin tarkoituksena oli kiinnittää huomiota siihen, mitkä asiat kioskin to-

teutuksessa toimivat ja mitkä asiat tulisi muuttaa. Tarkoituksena oli lisäksi havainnoida, miten toiminnan sisällöstä saisi mahdollisimman lapsilähtöistä sekä lapsia osallistavaa. Pohdin, mikä olisi paras tapa kerätä lapsilta palautetta kioskista ja kävin keskustelua aiheesta ryhmän lastentarhanopettajan kanssa, jonka mielestä paras tapa palautteen keruuseen olisi käydä ryhmässä keskustelua toiminnan jälkeen. Tämän pohjalta suunnittelin kerääväni palautetta lapsilta spontaanin keskustelun muodossa.

Suullisen palautteen lisäksi tarkoituksena oli alun perin kerätä vanhemmilta palautetta palautelomakkeen muodossa, mutta lomaketta tehdessäni tulin siihen tulokseen, että muodostan kysymykset niin, että vanhemmat voivat yhdessä lasten kanssa vastata kysymyksiin. Leikki- ja liikuntakioskin lapsen osallisuuden näkökulmasta käsin katsottuna lasten palaute on tärkeintä, jolloin kyselylomakkeen palautteesta tuli enemmän lapsille suunnattua. Lisäksi vanhemmat eivät olleet kioskin toiminnassa muuten kuin kotitehtävän osalta mukana, joten heidän palaute ei ollut kioskin osalta erityisen merkityksellistä. Kotiin lähetetty palautelomake oli samantapainen kuin lasten aikaisemmin kotitehtävänä saatu ohjeistus leikin keksimiselle. Palautelomakkeessa (liite 2) oli lapsille osio, johon he saivat piirtää mieluisan muiston kioskista, ja vanhemmille oli neljä kysymystä, joihin he yhdessä lapsen kanssa pystyivät vastaamaan.

Työntekijöille suunnatussa palautteessa (liite 3) pyrin saamaan mielipiteitä kioskin toimivuudesta sekä parannusehdotuksia kioskiin liittyen. Lisäksi palautteessa pyydettiin kertomaan, miten lapset ovat kioskiin suhtautuneet, onko liikunta lisääntynyt arjessa kioskin toiminnan myötä sekä tuleeko kioskin toiminta ryhmässä jatkumaan. Lähetin palautteen Tähtisateiden työntekijöille sähköisesti ja he vastasivat palautteeseen yhdessä ryhmäpalautteen muodossa. Annettujen palautteiden sekä omien havainnointieni pohjalta pyrin kehittämään kioskia sellaiseen muotoon, että sen voi ottaa käyttöön koko päiväkodissa. Opinnäytetyön tuotoksena tehdyssä esitteessä pyrin huomioimaan arvioinnista tulleet kehitysideat ja muuttamaan kioskia toimivammaksi kokonaisuudeksi.

4 Liikunta ja leikki lapsen kasvua tukevinä tekijöinä

4.1 Lapsen tarve liikunnalle

Jo lapsena omaksuttu liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan syntyminen on merkittävää, jotta liikunnallinen elämäntapa säilyy läpi elämän. Lapsen liikunta on lähinnä fyysistä leikkiä. Tämä liikunnallinen leikkiminen tukee lapsen hyvinvointia ja on edellytys lapsen normaalille fyysiselle kasvulle ja kehitykselle. Lapsen liikunta koostuu oman kehon käyttämisestä eri tavoin, kuten hyppimisestä, pyörimisestä, kiipeilemisestä, ryömimisestä, kaivamisesta ja voimistelusta. Sen lisäksi, että liikunnalla on myönteiset vaikutukset lapsen kasvuun ja kehitykseen, on liikunta tärkeänä tukijana lasten sosioemotionaalisessa kehityksessä. Liikunnan avulla lapsi tutustuu itseensä ja omaan kehoonsa ja kokee sen kautta erilaisia tunteita ja kokemuksia. Lapsella on sisäsyntyinen tarve liikkua, mikä näkyy siinä, miten omavalintaisissa tilanteissa

lapsi valitsee yleensä aktiivisen tavan toimia. Lapsi hakeutuu itse fyysisesti aktiivisiin leikkeihin ja välttää pitkään paikallaan olemista. (Sääkslahti 2015, 141-142.)

Alle kouluikäiset lapset leikkivät tällä hetkellä keskimäärin yhdestä kahteen tuntia päivässä, harrastaen reipasta liikuntaa tästä ajasta vain noin tunnin. Varhaiskasvatukseen keskittyvän valtakunnallisen Ilo kasvaa liikkuen- ohjelman kehittäytyössä päivitettiin Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksia. Uudet suositukset pyrkivät lisäämään päiväkotikäisten lasten liikkumista erityisesti lapsilähtöisiä toimintatapoja korostaen. Ohjelman mukaisesti alle 8-vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään kolme tuntia päivittäin, harrastaen niin kevyttä kuin erittäin vauhdikastakin liikuntaa. Lapsella on tarve ja oikeus päivittäiseen liikkumiseen. Uusi suositus vähintään kolmen tunnin päivittäisestä fyysisestä aktiivisuudesta koostuu monipuolisesta liikkumisesta: reippaasta ulkoilusta, kevyestä liikunnasta sekä erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 7-14.)

Päivittäinen liikkuminen on lapselle yhtä merkityksellistä kuin riittävä uni ja monipuolinen ruokavalio. Kaikkia lapsia, joista varsinkin vähän liikuntaa harjoittavia, tulisi rohkaista liikkumaan enemmän. Ylipainoisia 5-8 -vuotiaita lapsia on Suomessa 10-20%, ja etenkin nyt älylaitteiden valloittaneessa maailmassa lapset eivät liiku tarpeeksi. (Haapala ym. 2016, 12-13.) Jotta lapsen motoriset taidot ja kognitiiviset prosessit kehittyvät, tulee lasten liikkua enemmän. Liikkuminen ennaltaehkäisee ylipainoa, diabetesta ja verenkiertoelinsairauksia sekä vaikuttaa positiivisesti lapsen mielialaan sekä sosiaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen. Liikkumisella on myös tärkeä rooli lapsen oppimisessa toimivaan vuorovaikutukseen toisten kanssa. Jotta nämä edellä mainitut tavoitteet toteutuisivat, tulisi lasten liikkua monipuolisesti vähintään kolme tuntia päivässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 7-13.)

Liikuntaan liittyvät keskeisesti motoriset taidot, jotka harjaantuvat lapsen liikkussa ja tasapainoillessa. Motorisilla taidoilla tarkoitetaan tarkoituksenomaisia ja tahdonalaisia liikkeitä, jotka voidaan jakaa tasapainotaitoihin, liikkumistaitoihin ja käsittelytaitoihin. Nimensä mukaisesti tasapainotaitoihin kuuluu tasapainon säilyttäminen eri tilanteissa. Liikkumistaidot ovat taitoja, joiden avulla liikutaan paikasta toiseen ja käsittelytaidot taas ovat koko vartalon taitoja, joiden avulla käsitellään välineitä, esineitä tai toisia ihmisiä. (Sääkslahti 2015, 53-56.) Käveleminen, juokseminen, hyppiminen, heittäminen, kiinniottaminen sekä potku- ja lyöntiliikkeet ovat motorisia perustaitoja, joiden osaaminen on edellytyksenä ihmisen itsenäiseen selviytymiseen (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 137). Lapsen motoristen taitojen kehitystä tulee varhaiskasvatuksessa arvioida, sillä sitä kautta lapsen muilta kehityksen osa-alueilta voi löytyä kehityspoikkeamia. Lisäksi arvioimalla lapsen motorista kehitystä kasvattaja voi suunnitella paremmin lapsen kehitystarpeita vastaavia liikuntasisältöjä, jotka voivat tukea motoristen taitojen kehittymistä. Lasten motoristen taitojen kehityksen mittaamiseen on olemassa erilaisia mittareita. (Sääkslahti 2015, 86-87.)

Fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen kehittämisen lisäksi liikunnalla on suuri merkitys lapsen kognitiivisessa, psyykkisessä ja sosioemotionaalisessa kehityksessä. Liikunta vaikuttaa lapsen kognitiiviseen kehitykseen, kuten havaitsemiseen, muistamiseen ja kieleen. Liikunnalla on tärkeä rooli lapsen psyykkisessä kasvussa, sillä liikunnan kautta lapsi oppii rakentamaan ja kehittämään vahvempaa itsetuntoa. Liikuntakokemuksista tulevat myönteiset oivallukset, onnistumiset ja oppimiskokemukset auttavat itsetunnon vahvistamisessa. Oppiakseen käsittelemään myös liikunnasta tulevia pettymyksen ja turhautumisen tunteita, on vahvalla itsetunnolla tärkeä asema näiden asioiden kohtaamisessa. (Sääkslahti 2015, 106-107.) Sosioemotionaalisen kehityksen kannalta liikunnan kautta lapsi oppii kehittämään sosiaalisia taitoja, kuten toisten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta, tasapainoisen tunne-elämän kehittymistä ja myönteisten sosiaalisten tavoitteiden saavuttamista. Sosioemotionaalinen pätevyys syntyy muun muassa siitä, miten lapsi tekee yhteistyötä toisten kanssa ja miten hän auttaa ja tuntee empatiaa toisia kohtaan. Emotionaalinen pätevyys taas syntyy niistä kokemuksista, joita lapsi saa toisten auttamisesta ja toisen tunteisiin samaistumisesta, sekä häviämisen aiheuttamien tunteiden sietämisestä. (Sääkslahti 2015, 113.) Liikunnalliset leikit haastavat lisäksi lapsen eettis-moraalista kehitystä, sillä yhteisissä peleissä ja leikeissä tulee noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ilman sääntöihin sitoutumista lapsi jää leikkien ulkopuolelle (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 465).

4.2 Varhaisvuosien liikuntakasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 46) sanotaan varhaiskasvatuksen tehtävänä olevan pohjan luominen lasten terveyden ja hyvinvoinnin sekä fyysisen aktiivisuuden arvostamiselle ja edistämiseksi. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia monipuoliseen liikuntaan sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsille ohjataan liikuntaa, mutta sen lisäksi huolehditaan, että heillä on riittävästi mahdollisuuksia sekä ulkona että sisällä tapahtuvaan päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan. Liikuntakasvatuksen tulee olla lapsilähtöistä, säännöllistä, monipuolista ja tavoitteellista ja fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lasten päivää. (Opetushallitus 2016, 46.)

Liikuntakasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa liikuntaa ja siihen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan kasvatuksellisesta näkökulmasta. Liikuntakasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä liikunnan avulla ja pyrkiä luomaan lapselle edellytyksiä omaksua liikunnallisesti aktiivinen elämäntapa. (Sääkslahti 2015, 151.) Varhaisvuosien liikuntakasvatuksen päätavoitteena voidaan pitää sitä, että lasta tuetaan muodostaman myönteinen suhde omaan kehoonsa, samalla kun lasta tuetaan saamaan myönteinen käsitys itsestä liikkujana (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 139). Liikuntakasvatus sisältää fyysisesti aktiivisten toimintatapojen omaksumista sekä terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen liittyvien tietojen, taitojen ja asenteiden oppimista (Sääkslahti 2015, 151).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 46) mukaan lasten liikkumisen tulisi vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulisi kokea liikkumista niin yksin, parin, kuin ryhmänkin kanssa. Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksessa tulisi huomioida lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi. Lisäksi kasvattajien tulisi suunnitella päivän toiminnan sisällöt niin, että lapset voisivat monipuolisesti nauttia liikunnasta eri tilanteissa. Turvallisten liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. (Opetushallitus 2016, 46.) Varhaiskasvattajien tulisi suunnitella liikuntakasvatuksen toteutumista huolellisesti ja tavoitteellisesti, jotta monipuolinen ja lapsen tarpeita vastaava liikuntakasvatus mahdollistuisi kaikille lapsille (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 465).

Zimmerin (2001, 117) mukaan päiväkodin liikuntakasvatuksen tehtävänä ei ole valmentaa lapsia mahdollisimman aikaisin alkavia urheiluharrastuksia varten, vaan sen tavoitteena on pikemminkin kehittää lapsen persoonallisuutta terveellä ja harmonisella tavalla. Toisaalta liikuntakasvatuksen tuloksena koettu autonomia, pätevyys ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus voivat motivoida lasta liikuntaharrastuksen pariin (Kyhälä & Soini 2016, 49). Liikuntakasvatuksen sisältö vaihtelee lapsen ikä- ja kehitystason mukaan, mutta varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksen sisältönä pidetään yleensä perusliikkeiden, kuten kävelyn, juoksemisen, hyppimisen, kiipeilyn, työntämisen, kierimisen ja heittämisen hallitsemista. Fyysisen ja motorisen kehityksen tukemisen lisäksi liikuntakasvatuksella on tärkeä osa lapsen kokonaiskehityksen tukemisessä. (Zimmer 2001, 117-125.)

Zimmer (2001, 122-124) määrittelee liikuntakasvatuksen didaktiset periaatteet, joita liikunnallisen tarjonnan tulisi sisältää. Nämä didaktiset periaatteet toimivat ohjenuorana päiväkodin liikuntakasvatukselle. Didaktiset periaatteet ovat: *lapsilähtöisyys*, *avoimuus*, *vapaaehtoisuus*, *elämyksellisyys*, *päätäntämahdollisuus* ja *omatoimisuus*. Liikuntakasvatuksen tulee olla *lapsilähtöistä* niin, että se virittäytyy lasten kiinnostuksen kohteiden, tarpeiden ja kykyjen mukaisesti, vaatimatta lapsilta kuitenkaan liikaa. Liikunnan tarjonnan tulee vastata lasten liikkumistarpeeseen ja antaa mahdollisuuksia paineiden purkamiseen. Liikuntakasvatuksen tulee olla *avointa* ja joustavaa niin, että kasvattaja antaa liikuntahetkillä tilaa lasten spontaaneille toiveille ja ideoille. Liikunnan tulee perustua *vapaaehtoisuuteen*; kasvattajan tehtävä on kannustaa lasta liikuntaan, mutta ei pakottaa. Liikunnallisen tarjonnan tulee suuntautua lapsen välittömän *elämysmaailman* mukaan; lapsen mielikuvitukselle pitää antaa tilaa ja liikuntahetkien elämyksellisyyden panostamiseen tulee kiinnittää huomiota. Lapselle tulee antaa *päätäntävapaus*, haluaako hän osallistua liikuntahetkeen ja mihin tai miten hän siihen osallistuu. Liikuntahetkien tulee tukea lasten *omatoimisuutta* ja aktivoida lapsia, jotta he oppivat itse tekemään aloitteita ja ottamaan vastuuta tekemisistään. (Zimmer 2001, 122-124.)

4.3 Leikin merkitys lapselle

Leikin merkitystä ja olemusta on yritetty selittää erilaisista lähtökohdista, mutta se on silti tutkijoiden lukuisista yrityksistä huolimatta pysynyt jonkinlaisena mysteerinä. Käsitteet leikistä ovat vuosien saatossa vaihdelleet suurestikin, eikä leikki ole tutkimuskohteena helppo. (Virkki 2015, 41.) Leikkiä on vaikea määritellä niin, että määritelmä sisältäisi kaiken sen, mitä leikki on ja mitä se ei ole. Leikin käsitteen määrittelyt ovat epätarkkoja ja yhteistä hyväksyntää määritelmille ei ole. Eri tutkijat ovat määritelleet leikkiä sekä sen kriteereitä ja painotuksia eri tavoin, mutta yhteisinä tunnusmerkkeinä leikille nähdään vapaaehtoisuus, sisäinen motivaatio, tyydytys ja prosessin ensisijaisuus tuotokseen nähden. (Kalliala 2009, 40.)

Leikkiminen on yhdessä liikkumisen ja tutkimisen kanssa lapselle ominainen tapa toimia. Lapset leikkivät leikkimisen itsensä vuoksi, eivätkä saavuttaakseen leikin kautta jotain. Lapset eivät leiki, jotta oppisivat, mutta he oppivat leikkiessään. Lapset käyttävät aineksina leikkiinsä kaikkea näkemäänsä ja kokemaansa. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita, jotka tutkivat ja jäsentävät ympäröivää maailmaa. Leikin avulla lapset jäljittelevät ja luovat uutta. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää ja se edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 38.) Leikki on lapsille luontaista toimintaa, joka tapahtuu kuvitteellisessa maailmassa ja edistää lasten kehitystä. Leikki on spontaania ja vapaaehtoista toimintaa ilman ulkoisia sääntöjä ja tavoitteita. (Virkki 2015, 46.)

Leikillä on merkittävä osa lapsen sosiaalisten suhteiden luomisessa ja monet ensimmäiset suhteet luodaankin päiväkodissa. Vuorovaikutuksessa toisiin lasten leikki-aidot kehittyvät ja lapset oppivat yhteisön sääntöjä leikkiessään. Ryhmässä tapahtuvassa leikissä lapset oppivat säätämään tunteitaan ja tahtojaan, sekä huomioimaan toisten näkökulmia. Päiväkodin kasvatustajien ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustaa ajattelulle ja kielen kehitykselle. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin turvallisessa ympäristössä. Kasvattajien tehtävänä on leikin turvaamisen lisäksi ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia, että jokaisella ryhmän lapsella on mahdollisuus osallistua yhteisiin leikkeihin omien valmiuksiensa mukaisesti. Kasvattajien tulee tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä ja havainnoida sitä. Havainnoimalla leikkiä kasvattajat ymmärtävät lapsen ajattelua, tunteita ja kokemuksia paremmin sekä pystyvät suunnittelemaan ja ohjaamaan leikkiä paremmin. (Opetushallitus 2016, 38-39.) Venninen ym. (2010, 7) mukaan Berit Baen (2009) tutkimuksessa on noussut ilmi leikin tärkeys lasten mielipiteen ja itsensä ilmaisun mahdollistajana. Koska lapsen itseilmaisu on vielä paljolti nonverbaalista, korostuu lapsen toimiminen liikkuen, taiteillen ja leikkien, ja kun lapsi kokee, että aikuinen arvostaa näitä lapsen toimintoja, kokee lapsi osallisuutta. (Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 7.)

Leikillä on monia merkityksiä lapsen oppimisessa ja persoonallisessa kehityksessä. Leikin toiminta ja muoto muokkaantuvat lapsen kasvaessa. Kehityspsykologi Piaget'n (1951) leikin kehityksen jaottelun mukaan leikki kehittyy pikkulapsivaiheesta roolileikkivaiheen kautta sääntöleikkivaiheeseen. Pikkulapsivaiheessa lapsi havainnoi ympäristöään ja kiinnostuu esineistä, joilla rupeaa leikkimään. Leikki kehittyy kuvittelu- ja roolileikkeihin, kun lapsi alkaa tiedostamaan omaa erillisyyttään ja kykenee kuvitteelliseen tilanteeseen, kuten esittämään, että soittaa leikkipuhelimella jollekin. Roolileikki kehittyy hiljalleen yhteiseksi roolileikiksi, joka täydellistyy 5-6-vuotiaana. (Helenius & Lummelahti 2013, 60-89.) Vaihtoehtoisesti tälle kehityslinjalle leikkiä voidaan muun muassa tarkastella vuorovaikutuksena, jolloin lapsi oppii esimerkiksi yhteisleikkiin olennaisesti kuuluvan vuorottelun periaatteen varhain (Kalliala 2009, 41).

5 Osallisuus ja lapsilähtöisyys

5.1 Lapsen osallisuuden määritelmä

Lapsen osallisuus koskien oikeutta itsensä ilmaisuun ja itseään koskeviin päätöksentekoihin on yksi YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (12 artikla/1989) määritelty oikeus. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 30) sekä varhaiskasvatuslaissa (580/2015) määrätään lapsen oikeus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin lapsen ikä- ja kehitystasot huomioon ottaen. Osallisuus määritelmänä tarkoittaa ihmisen sisäistä kokemusta suhteessa ympäröivään maailmaan niin, että ihminen kokee olevansa osallinen, tärkeä ja huomioitu arjen toiminnassa. Lapsi on osallinen voidessaan ikätasolleen sopivalla tavalla toimia ja ilmaista itseään ympäristössään. (Venninen ym. 2010, 5-6.) Hillin ym. (2004) mukaan osallisuus liitetään muun muassa sosiaalisen syrjäytymisen ja muun osattomaksi jäämisen ehkäisyyn sekä yhteisön pyrkimyksiin saada kaikki yhteisön jäsenet tasavertaisesti osaksi yhteisöä (Hill 2004; Turja 2011, 46). Osallisuus ei kuitenkaan tarkoita vain osallistumista tai läsnä olemista, vaikka osallistuminen voikin olla alku syvemmälle osallisuudelle (Turja 2011, 46-47).

Osallisuutta voidaan tarkastella yksilöllisyyden sekä yhteisöllisyyden tasolla. Yksilöllisellä tasolla lapsen osallisuus voi näkyä arjen asioissa, joihin lapsella on oikeus osallistua ja vaikuttaa, kuten mitä lapsi leikkii, kenen kanssa leikkii ja mitä hän pukee päällensä (Turja 2010, 36.) Osallisuus liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen ja yhteisöön vaikuttamiseen. Ollakseen aidosti osallisia, lapset tulisi ottaa mukaan yhdessä aikuisten kanssa tehtäviin ideointeihin, mielipiteiden kuulemisiin ja toimintoihin niin, että lasten ajatukset olisivat tasavertaisia aikuisten ajatusten kanssa. (Stenvall & Seppälä 2008, 4.) Pienten lasten osallisuus lähtee mikrotason vuorovaikutustilanteista, joissa he saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja voivat vaikuttaa itselleen läheisissä asioissa. Tällaiset ensimmäiset vuorovaikutustilanteet tapahtuvat yleensä kotona ja päiväkodissa, ja nämä ympäristöt antavat lapselle kokemuksen siitä, että

he voivat rakentaa tietoa, kulttuuria sekä omaa identiteettiään yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa. (Turja 2011, 47-48.)

Jotta lapsi voi olla vaikuttajana yhteisön, kuten päiväkotinsa toimintaan, tarvitsee se vaivanäköä ja resursseja työntekijöiltä. Tämän onnistuneesti toteutuessa toiminta voi saada lapsessa kokemuksen siitä, miten hänen päätöksillään on merkitystä ja tämä voi voimaannuttaa lasta. (Venninen ym. 2010, 6.) Vaikka lapselle annetaan mahdollisuus mielipiteidensä ja ajatustensa kertomiseen, se ei tarkoita, että hänet jätetään yksin päättämään asioistaan. Se, että aikuinen kuulee lapsen ajatukset, mutta huomioi ne näkökohdat, jotka aikuisen kuuluu huomioida, antaa lapselle parhaat kokemukset ja tukee lapsen osallisuutta. (Stenvall & Seppälä 2008, 6.)

Osallisuus on muutakin kuin aktiivista tekemistä ja se voi olla myös pelkästään tunnetta siitä, että kuuluu ryhmään. Osallisuutta on myös oikeus olla osallistumatta. (Stenvall & Seppälä 2008, 4.) Näkyvän toiminnan lisäksi on merkityksellistä, miten lapsi kokee tunnetasolla oman osallisuutensa. Vaikka lapsen toiminta ulkoisesti näyttäisikin pelkältä läsnäololta, voi lapsi kokea hänelle merkityksellistä yhteenkuulumisen tunnetta ja näin kokea osallisuutta. Lapsen oma tunne osallisuudesta on ydin osallisuuden toteutumiseksi. Tärkeää osallisuuden tunteen kokemisessa on se, miten lapsille annetaan tietoa yhteisön toiminnasta ja sen ehdoista, johon lasten odotetaan osallistuvan. (Turja 2010, 39-43.)

Turjan (2011, 48-49) mukaan lapsen osallisuus on moniulotteista, ja se voidaan jakaa neljään eri ulottuvuuteen. Ensimmäisellä ulottuvuudella tarkoitetaan lasten *valtaistumisen astetta*. Valtaistumisen asteella tarkoitetaan lasten ja aikuisten välistä valtasuhteen jakautumista. Eri tutkijat ovat kuvanneet valtasuhteen vaihtelua ja siitä määräytyvää osallisuuden tasoa erilaisilla porrasmalleilla, joista tunnetuin lienee Hartin (1992) porrasmalli. Lapsen valtaistumiseen liittyy se, kuinka paljon aikuinen antaa lapsille tietoa toiminnasta ja kuinka paljon lapsi voi toimintaansa vaikuttaa. (Turja 2011, 48-49). Kerron lisää Hartin porrasmallista seuraavassa alaluvussa, sillä se havainnollistaa mielestäni lapsen osallisuuden erilaisia tasoja monipuolisesti.

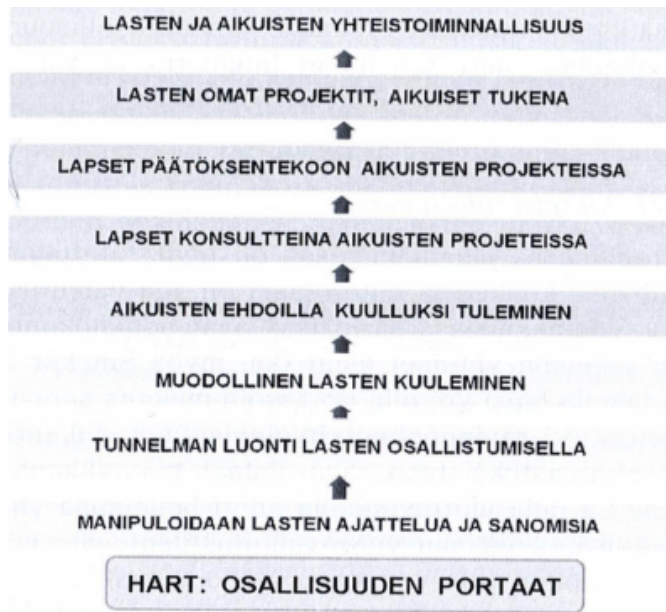
Toinen ulottuvuus on *osallisuuden aihe ja vaikutuspiiri*. Sillä määritellään keitä kaikkia tilanne tai asia, johon osallistutaan ja jossa vaikutetaan, koskee. Helpointa lapselle on päästä vaikuttamaan omiin henkilökohtaisiin asioihinsa tai toimintaansa. Harvemmin lapset kuitenkin pääsevät mukaan aikuisten ja lasten laajempien yhteisten asioiden äärelle suunnittelemaan tai päättämään, kuten projektien ideointiin, tilojen muokkaamiseen, lelujen hankintaan tai säännöistä ja päivärytmistä sopimiseen. Kolmas ulottuvuus on *ajallinen ulottuvuus*, joka nähdään osallisuuteen liittyvän toiminnan kestona. Toiminta voi olla joko lyhyt- tai pitkäkestoisista, ja vaikutuksiltaan kertaluontoista tai kauaskantoista. Lasten on usein helpompi päästä

vaikuttamaan kertaluontoisiin asioihin kuin laajempiin ja pysyvämpiin asioihin, mutta kertaluontoisesta tapahtumasta saattaa mahdollisesti muodostua uusia toimintamalleja ryhmään. (Turja 2011, 50.)

Viimeisessä ulottuvuudessa lasten osallisuus konkretisoituu *toimintaprosessissa ja osallisuudentunteessa*. Toimintaprosessin eri vaiheita ovat ideointi-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta- ja arviointiosallisuus. Lasten tulisi päästä osallisiksi näihin kaikkiin osa-alueisiin, mutta aikuisille vaikuttaa olevan helpompaa, että lapset osallistuvat toiminnan ideointiin, sen sijaan että heille annettaisiin mahdollisuus osallistua toiminnan kaikkiin osa-alueisiin. Lasten mahdollisuudet toimintaprosessin eri vaiheisiin osallistumiselle riippuvat lasten tieto-osallisuudesta ja osallisuudesta materiaaliin resursseihin, jotka ovat keskeisiä osallisuuden muotoja. Tieto-osallisuus edellyttää, että lapset tietävät riittävästi yhteisönsä toiminnan tavoitteista, omasta roolistaan siinä sekä yhteiseen käyttöön hankituista materiaaleista ja välineistä. Ilman tietoa näistä lasten voi olla vaikeaa olla suunnittelemassa ja päättämässä yhteisistä asioista. Materiaaliset resurssit tarkoittavat päiväkodin tiloja ja välineitä, joiden käyttömahdollisuus ja saatavuus ovat usein lapsilta rajattua ja näin ollen lasten osallisuus ei pääse täydellisesti toteutumaan. (Turja 2011, 51.)

5.2 Osallisuuden portaat

Osallisuutta on totutusti tarkasteltu aikuisen ja lapsen välisenä valtasuhteena. Tätä valtasuhdetta sekä sen vaihtelua ja osallisuuden tasoa eri tutkijat ovat kuvanneet toisiaan muistuttavilla osallisuuden porrasmalleilla. (Turja 2010, 49.) Tunnetuimman porrasmallin lasten osallisuuteen liittyen on kehittänyt Roger Hart (1992). Hartin osallisuuden portaat -mallissa (kuvio 1) lasten osallisuuden taso määräytyy sen mukaan, kuinka paljon lapsille annetaan toiminnasta tietoa, kenen aloitteesta ja suunnitelmien mukaan toiminta etenee, sekä kuka päättää asioista. Lasten osallisuus on sitä vähäisempää, mitä vähemmän heillä on tietoa toiminnasta, sen taustoista ja tavoitteista ja mitä vähemmän he voivat vaikuttaa toimintaan ja omaan osuutensa siinä. (Turja 2010, 34.)

Kuvio 1: Lasten osallisuuden portaatt Hartin (1992) mallin mukaan (Turja 2010: 35).

Osallisuuden portaissa on yhteensä kahdeksan askelmaa, joista kolme alinta eivät oikeastaan kuvaa lasten osallisuutta. Kolme alinta askelmaa ovat: lasten manipulaatio (*Manipulation*), tunnelman luonti lasten osallistumisella (*Decoration*) ja muodollinen lasten kuuleminen (*Tokenism*). (Hart 1992, 9; Turja 2010, 34-35.) *Manipulation*- askelmassa lapset ovat mukana aikuisten organisoimassa toiminnassa, jonka sisällöstä ja tavoitteista lapsilla ei ole kuitenkaan tietoa, ja jossa aikuiset hyödyntävät lasten ideoita ja toimintaa. Toinen askelma *Decoration* kuvastaa lasten hyödyntämistä ikään kuin koristeena eri toiminnoissa, kuten esiintyjinä juhlassa, ilman että lapsilla on ymmärrystä siitä, mistä on kyse. *Tokenism*- askelmassa aikuiset antavat muodollisesti lapsille mahdollisuuden tulla kuulluiksi, mutta lapsilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta vaikuttaa aiheen sisältöön tai valmiuksia muodostaa omia mielipiteitä aiheesta. (Hart 1992, 9-10.)

Portaiden viisi ylintä askelmaa kuvaavat lasten varsinaista osallisuutta, osallisuuden kasvaessa mitä korkeammalle portaissa mennään. Neljännessä askelmassa *Assigned but informed* lapset ovat vapaaehtoisesti mukana toiminnassa, he ymmärtävät toiminnan tarkoituksen, he tietävät kuka heidät on toimintaan ottanut mukaan ja miksi, ja heillä on merkittävä rooli toiminnassa. Viidennellä askelmalla *Consulted and informed* lasten mielipiteet otetaan vakavasti huomioon aikuisten johtamassa toiminnassa, jonka prosessin lapset ymmärtävät. Kuudennessa *Adult initiated, shared decisions with children* -askelmassa toiminta on edelleen aikuisten johtamaa, mutta tässä askelmassa lapset ovat mukana päätöksenteossa. Seitsemännessä askelmassa

Child initiated and directed lapset kehittävät ja toteuttavat oman toimintansa aikuisten tuke-
mana. Viimeinen ja korkein askelma *Child initiated, shared decisions with adults* on lasten ja
aikuisten yhteistä toimintaa ja päätöksentekoa, jossa lapset kykenevät toimimaan ilman ai-
kuista, mutta voivat halutessaan ottaa aikuiset toimintaan mukaan tai olevan avuntarjoajina
lapsille. (Hart 1992, 11-14.)

Osallisuuden portaat saattavat ohjeistaa kaavamaiseen ajattelutapaan, jossa tavoitellaan
pääsyä mahdollisimman korkealle portaikossa ja petytään, jos tämä ei onnistukaan. (Tervey-
den ja hyvinvoinnin laitos 2016). Lasten ei kuitenkaan tarvitse edetä portaikossa tavoitellen
ylimpiä askelmia, vaan he voivat vaihdella osallisuuden portaikon eri askelmissa. Tärkeintä
on, että lapsille mahdollistetaan vaihtoehto osallistua halutessaan korkeimpaan osallisuuden
asteeseen. (Hart 1992, 11.)

5.3 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyyden näkökulmasta käsin lapsi nähdään ainutlaatuisena yksilönä, jolla on omat
kiinnostuksen kohteet, ajatukset, tunteet ja kehittymistarpeet (Järvinen, Laine & Hellman-
Suominen 2009, 35). Toisin kuin osallisuus, lapsilähtöisyys korostaa yhteisöllisyyden sijasta
lasta yksilönä (Stenvall & Seppälä 2008, 3). Lapsilähtöisyydessä pyritään kasvattamaan lasta
hänen yksilöllisistä tarpeistaan käsin (Järvinen ym. 2009, 36). Lapsilähtöisyys, joka on käsit-
teenä osittain korvannut aiemman käsitteen lapsikeskeisyys, juontaa juurensa Rousseau'n te-
okseen *Émile* (1762). Rousseau koki, että lapsen ajattelu eroaa aikuisen tavasta ajatella ja
lapsen omaehtoisesta ajattelun herääminen on välttämätöntä, jotta lapsi oppii. Fröbelin (1782
- 1852) kasvatusnäkemyksessä korostui lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen edistäminen, ja
Fröbelin lastentarha onkin nykyisen lapsikeskeisen varhaiskasvatuksen esikuvana. (Ovaska
2004, 166.)

Lapsilähtöisyydessä lasta arvostetaan sellaisena kuin hän on, ja kasvattaja näkee lapsen tar-
peet ja kiinnostuksen kohteet tärkeinä (Karlsson 2000, 51). Aikuinen saattaa helposti ehkäistä
lapsen aloitekykyä liiallisella ohjaamisella, korjaamisella tai rajaamisella, joten tärkeää lapsi-
lähtöisessä työskentelyssä olisi antaa lapselle tilaa selviytyä mahdollisimman itsenäisesti arki-
päivän toiminnoissa (Tauriainen 2000; Viittala 2006, 108). Karlsson (2000, 51) kirjoittaa lapsi-
lähtöisyyden vastakohtana olevan aikuisjohtoisuuden ja kertoo aikuisjohtoisuudella tarkoitet-
tavan sitä, että vain aikuisella on tietoa siitä, miten lasta kasvatetaan, ja toiminta etenee ai-
kuisen suunnitelman mukaan. Kalliala (2008, 19-20) kuitenkin näkee lapsilähtöisyyden vasta-
kohtana aikuiskeskeisyyden ja painottaa, että aikuisjohtoisuuden sijaan tulisi käyttää aikuis-
keskeisyyden käsitettä. Kallialan (2008, 19-20) mukaan aikuisjohtoisuudelle vastakohtaksi voi-
daan asettaa lapsijohtoisuus, mikä osoittaa, ettei käsiteseikaannus ole yhdentekevä. Lapsijoh-
toisuus tarkoittaisi tällöin, että lapset johtavat toimintaa, mikä ei ole heidän tehtävä, vaan
aikuisten. Kallialan (2008, 19-20) mukaan on erittäin tärkeää ymmärtää, että on mahdollista

ja tavoiteltavaa yhdistää aikuisjohtoisuus sellaiseen lapsilähtöisyyteen, joka antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa tarkoituksenmukaisesti itseään koskeviin asioihin. (Kalliala 2008, 19-20.)

Myös Paalasmaa (2016, 150-151) korostaa lapsilähtöisyyden ja lapsijohtoisuuden eroa. Lapsilähtöisyydelle ja lapsikeskeisyydelle ei ole kuitenkaan olemassa tiettyä määritelmää, vaan ne sisältävät erilaisia kasvatusnäkömymiä, jotka ovat välillä ristiriidassakin keskenään. Lapsilähtöisyyteen liitetään eri yhteyksissä mitä moninaisimpia tulkintoja. Tavallaan kaikki lapsen hyvään tähtäävä kasvatus voi olla lapsilähtöistä. Lapsetta välittämisen, huolenpitämisen ja huomioon ottamisen lisäksi lapsilähtöisyyteen kuuluu rajojen ja sääntöjen asettaminen. Lapsen ja aikuisen suhteen ei tule olla liian tasa-arvoinen, jotta kasvattajan auktoriteetti säilyy. (Paalasmaa 2016, 150-151.)

5.4 Lapsilähtöisyys ja osallisuus päiväkodissa

Päiväkodin tulee tarjota lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet tulla kuulluiksi ja itsensä ilmaisemiseen. Päiväkodissa tapahtuvissa oppimistilanteissa lasten tietojen ja mielenkiinnon pohjalta toteutettava toiminta tukee lasten aktiivisuutta ja kuuluu olennaisena osana lapsilähtöisyyteen. Kun toiminta pohjautuu lasten mielenkiinnon kohteisiin, on lasten motivaatiokin korkeammalla ja he kykenevät tällä tavoin oppimaan eri asioita paremmin. (Viittala 2006, 109.) Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa opetuksessa tavoitteet integroidaan joka päiväisiin toimintoihin niin, että oppiminen on luonnollinen osa lapsen arkipäivää. Lapsen rooli oppijana ja oppimisen ilo voidaan säilyttää esimerkiksi yhteistoiminnallisen oppimisen kautta. Kuuntelemalla lasten kiinnostuksen kohteita ja heidän tietotasoaan voidaan päiväkodissa toteuttaa lapsilähtöistä toimintaa. (Ovaska 2004, 167.)

Lapsilähtöisempää varhaiskasvatusta sekä muutosta lapsen ja aikuisen väliseen valtasuhteeseen on nähtävillä teoreettisen kasvatusajattelun tasolla, mutta käytännön arkitilanteissa muutos tapahtuu hitaasti (Turja 2012, 44). Lapsilähtöisesti toimiva aikuinen ei tee aloitteita lapselle, vaan puuttuu toiminnan kulkuun, jos lapset selkeästi hakevat apua. Kun työntekijä toimii aikuiskeskeisesti, hän suunnittelee itse toiminnan ja toteuttaa sen ohjauksen eikä huomioi lapsen kiinnostuksen kohteita ja tarpeita. (Venninen ym. 2010, 8.)

Liisa Karlssonin tutkimuksen (2000, 182) mukaan lasten kanssa työskentelevät kannattavat yleisesti lapsilähtöisyyttä. Kuitenkaan lapsilähtöisyys ei pääse aina toteutumaan halutulla tavalla, johtuen muun muassa siitä, että lapsia pyritään kasvatus- ja opetuskuluttuuriin pitkien perinteiden mukaisesti kasvattamaan tulevaisuutta varten. Tällöin lasten kanssa tehtävä toiminta johtaa siihen, että työntekijät suunnittelevat toiminnan etukäteen ja vuorovaikutustilanteissa he kyselevät lapsilta arvioiden heitä, sen sijaan, että he antaisivat spontaanisti tilaa lasten sen hetkisille haluille ja toiveille. (Karlsson 2000, 182.) Myös Stenvallin ja Seppälän

(2008, 19) tutkimuksessa, jossa he tutkivat lasten osallisuutta pääkaupunkiseudun päiväko-deissa, ilmenee samanlainen ongelma, mutta osallisuuden näkökulmasta. Tutkimukseen vas-tanneista varhaiskasvattajista suurin osa suhtautui lasten osallisuuteen positiivisesti ja sitä pi-detään sinänsä arvokkaana ja tärkeänä asiana. Käytännön tasolla se ei kuitenkaan esimerkiksi resurssien vuoksi pääse toteutumaan halutulla tavalla, josta syystä osallisuus nähdään pak-kona. Tällöin osallisuuden koetaan vaikeuttavan käytännön työtä.

Stenvallin ja Seppälän (2008, 19) tutkimuksessa osallisuuteen suhtautumista on tarkasteltu Ni-gel Thomasin (2002) jaottelun mukaisesti. Thomas on jakanut aikuisten suhtautumisen lapsen osallisuuteen neljään osaan: kliiniseen, kyyniseen, byrokraattiseen ja arvosidonnaiseen suh-tautumistapaan. Kliininen suhtautuminen näkee lapsen osallisuuden vaarana ja riskinä lapsen hyvinvoinnille. Kyynisessä näkökulmassa lapsi nähdään manipuloivana ja valtaa tavoittele-vana, jonka vuoksi lapsen osallisuus nähdään vaarallisena. (Thomas 2002; Stenvall & Seppälä 2008, 19.) Näitä suhtautumistapoja Stenvallin ja Seppälän tutkimuksessa ei juurikaan ilmen-nyt. Byrokraattisessa lähestymistavassa korostuu osallisuuden pakonomainen luonne, eikä suh-tautuminen osallisuuteen ole kovin positiivista. Osallisuus koetaan ylhäältäpäin tulevana käs-kynä, jossa ei huomioida varhaiskasvattajien ammattitaitoa ja osaamista. Tähän byrokraatti-seen osallisuuden muotoon varhaiskasvattajat suhtautuivat tutkimuksen mukaan toisiksi eni-ten. Byrokraattisesti suhtautuvat eivät suhtaudu osallisuuteen varauksetta, vaan siihen liittyy epäröintiä. Osallisuus koetaan välttämättömyytenä, joka niin ajatuksen tasolla kuin myös käy-tännössä huomioidaan näennäisesti. Aikuislähtöisen ajattelun on tulkittu kuuluvan osaksi by-rokraattista lähestymistapaa. Pienin osa vastaajista suhtautui lapsen osallisuuteen arvosidon-naisesti. Tässä lähestymistavassa suhtautuminen osallisuuteen on positiivista sekä periaatteen että käytännön tasolla. Lapsen osallisuutta pidetään arvokkaana ja lapsi otetaan mukaan suunnitteluun ja toiminnan toteutukseen. Aikuiset tekevät työtä yhdessä lasten kanssa, eivät lapsille. (Stenvall & Seppälä 2008, 20-22.)

Yleisin tapa suhtautua osallisuuteen oli käytännöllinen suhtautumistapa, jossa kasvattajat tunsivat osallisuus-käsitteen ja kokivat sen tärkeäksi osaksi päivähoitoa, mutta eivät kuiten-kaan kokeneet voivansa toteuttaa sitä käytännössä niin kuin haluaisivat. Tästä syystä osalli-suus jää edelleen suurimmassa osassa pääkaupunkiseudun päiväkoteja periaatteelliselle ta-solle ja sen mahdollisuudet käytännön työssä ovat vähäiset. (Stenvall & Seppälä 2008, 38.)

Päiväkodin osallisuuden lisäämisen kannalta olennaisena nähdään koulutus siihen liittyen. Koulutuksen avulla henkilökunnan osallisuuteen liittyviä tietotaitoja voitaisiin yhtenäistää ja sillä voitaisiin vaikuttaa henkilökunnan asenteisiin ja toimintatapoihin. Tutkimukseen vastan-neista suurin osa (85%) kaipasi lisää osallisuutta käsittelevää koulutusta, ja myös suurin osa (70%) ei ollut saanut siihen liittyvää koulutusta viimeisen viiden vuoden aikana ollenkaan. Koulutus koetaan tärkeäksi osaksi varhaiskasvattajan työtä ja kehittymistä, mutta siihen ei kuitenkaan aikapulan ja sijaisten huonon saatavuuden vuoksi ole mahdollisuutta. (Stenvall &

Seppälä 2008, 26-27.)

Koulutuksen ohella toimintatavat ovat toinen merkittävä osallisuuteen vaikuttava asia. Tutkimukseen vastanneiden mukaan erilaisia hyviä toimintatapoja osallisuuden toteutumiseksi päiväkodissa on muun muassa toimintavaihtoehtojen antaminen, lapsen mukaan ottaminen kaikkien toimintaan ja sen suunnitteluun, lasten kanssa käytävä keskustelu sekä lasten osallistuminen arkiaskareisiin. Lisäksi erilaiset projektit nähtiin hyvinä osallisuutta tukevinä keinoina. Vaikka lähes kaikki vastanneista osasivat mainita erilaisia osallisuutta tukevia menetelmiä, oli kolmasosa vastaajista silti sitä mieltä, ettei omassa päiväkodissa ole käytössä mitään osallisuutta tukevia toimintatapoja. (Stenvall & Seppälä 28-30.)

Niin lapsilähtöisyyttä kuin lasten osallisuuttakin on kasvatuksen kentällä vastustettu. Lapsilähtöisyyttä on kritisoitu muun muassa siitä, että se linjaa lasten kasvatusta liikaa lasten toiveista käsin ohjautuvaksi, eikä siinä tällöin jää riittävästi tilaa kasvattajien osaamiselle tai oppimistavoitteiden mukaiselle toiminnalle. Lasten osallisuuden pelätään osittain aikaansaavan liiallista ääni- ja mielipideoikeutta lapsille, joka voi horjauttaa aikuisten auktoriteettiasemaa. Lisäksi lasten osallisuutta on vastustettu muun muassa sillä perusteella, etteivät lapset kykene vielä vaikuttamaan omiin asioihinsa. Lasten osallisuutta pidetään usein ylimääräisenä, aikaa ja resursseja vaativana asiana. (Turja 2011, 45, 53.)

6 Opinnäytetyön toiminnallinen toteutus

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus ajoittui marraskuun 2016 viikoille 46-48. Toiminnallinen osuus koostui Leikki- ja liikuntakioskin testauskerroista Tähtisateiden ryhmän kanssa. Kioskin toimintatuokioita oli yhteensä viisi ja ne toteutettiin päiväkodin pihalla sekä lähiympäristössä. Tuokiot kestivät vaihtelevasti puolesta tunnista puoleentoista tuntiin, ja ne toteutettiin aamupäivisin lasten ulkoiluhetken aikana. Kioskin toiminnan jälkeen lapset saivat jokaisella kerralla vielä leikkiä omia leikkejään ennen sisälle menemistä. Toimintatuokioissa oli aina mukana ryhmän lastentarhanopettaja sekä vaihtelevasti toinen ryhmän lastenhoitajista. Oma roolini toimintatuokioissa oli ohjata lapsia kioskiin liittyvissä asioissa kasvattajien avustaessa ryhmän hallinnassa. Halusin kuitenkin ohjauksen lisäksi välillä saada tilaa toiminnan havainnoinnille, joka mahdollistui lastentarhanopettajan aktiivisella osallistumisella kioskin kaikkiin toiminta-alueisiin.

Kokeilimme kioskia eri toimintaympäristöissä päiväkodin läheisyydessä, jotta lapset saivat leikkihetkistä mahdollisimman monipuolisen kokemuksen. Toimintakerrat tapahtuivat päiväkodin pihalla, läheisellä liikuntakentällä sekä metsässä. Jokaisen lapsen osallistuminen kioskiin oli vapaaehtoista, eikä kenenkään tarvinnut ohjeistaa leikkiä muille, ellei niin halunnut. Osa kioskissa leikityistä leikeistä oli enemmän liikunnallisia kuin toiset, osa leikeistä vahvasti

ryhmän yhteisöllisyyttä ja osassa kilpailtiin. En kuitenkaan analysoi eri leikkien tuottamia vaikutuksia toiminnan kuvauksessa johtuen siitä, että leikit olivat lasten itsensä tuomia, ja pidän niitä kaikkia yhtä arvokkaina niin fyysisen aktiivisuuden kuin myös osallisuuden tukemisen näkökulmasta.

6.1 Kioskin esittely ja viirin askarteleminen

Ensimmäinen kioskin toimintatuokio Tähtisateiden ryhmän kanssa tapahtui perjantaina 18.11.2016, jolloin tarkoituksena oli tutustua lapsiin ja esitellä kioski heille. Menin aamusta mukaan ryhmän aamupiiriin, jossa esittelin itseni heille ja kerroin, että tulen seuraavan kahden viikon aikana leikkimään lasten kanssa Leikki- ja liikuntakioskin tiimoilta. Aamupiirissä virittäydyimme kioskin toimintaan juttelemalla yleisesti kioskeista. Yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa kyselimme lapsilta, tietävätkö he mikä on kioski ja mitä kioskista yleensä saa. Lähes kaikki lapsista kertoivat käyneensä jossakin kioskillä ja osasivat kertoa, että kioskista voi rahalla ostaa esimerkiksi karkkia. Alkuvirittelyn jälkeen siirryimme kertomaan Leikki- ja liikuntakioskista. Lapsille kerrottiin, että toteuttaisimme Leikki- ja liikuntakioskin päiväkodin ulkoiluhetkille. Kerroimme lapsille, kuinka tämä kioski olisi lasten itsensä tuottama niin ulkoisesti kuin sisällöltäänkin, ja sieltä saisi ilmaiseksi ”ostaa” leikkejä.

Kun aamupiiri oli ohitse, lapset jaettiin kahteen ryhmään ja siirryin yhden ryhmän kanssa kerrallaan askartelemaan kioskiin viiriä. Lapset saivat valita haluamansa värisen kartongin, johon oli piirretty valmiiksi kolmion ääriviivat, jotka lapset sitten leikkasivat oikean muotoisiksi. Leikkaamisen jälkeen lapset saivat piirtää ja värittää viirin sisustat haluamallaan tavalla, kirjoittaen lopuksi oman nimensä tekemäänsä viiriin. Tämän jälkeen kartongit laminoitiin ja kiinnitettiin punaisella narulla toisiinsa. Lapset esittelivät toisilleen tuotoksiaan ja viiristä tuli värikäs ja näyttävä.

Kuvio 2: Viiri päiväkodin pihalla

Askartelun jälkeen siirryimme ulos kokeilemaan kioskia. Halusimme, että kioskin avaus- ja sulkemishetkillä olisi selkeä rituaali, jota voisi aina kioskia käytettäessä toistaa. Lastentarhanopettajan ehdotuksesta otimme kioskin avaamisessa käyttöön rummun. Kokoonnuimme kaikki pihalle puihin kiinnitetyn viirin eteen ja rummutin rumpua kioskin avaamisen merkiksi. Rummuttamisen päätyttyä koko ryhmä hurrasi viisi kertaa samalla hypäten ilmaan kioskin avaamisen kunniaksi. Tälle ensimmäiselle kerralle olimme sopineet, että minä tuon leikit kioskiin, jotta lapset ymmärtäisivät kioskin idean ja heidän olisi helpompi tuottaa kioskiin omia leikkejä seuraaville kerroille. Leikit olivat korissa värikkäille kartongeille kirjoitettuna, ja nättisti viittaavat lapset saivat yksi kerrallaan tulla ostamaan korista leikin. Leikimme yhteensä neljä etukäteen valitsemaani leikkiä, joista kolme oli lapsille uusia. Leikit olivat nimiltään: pitkän pitkä loikka, karhu nukkuu, ketjuhippa ja käärmehippa. Yhden leikin loputtua kokoonnuimme taas kioskin eteen uutta leikkiä ostamaan. Aikaa näiden leikkien leikkimiseen meni noin 45 minuuttia. Kun leikit oli leikitty, suljimme kioskin rummuttamalla taas rumpua ja hurraamalla kioskille.

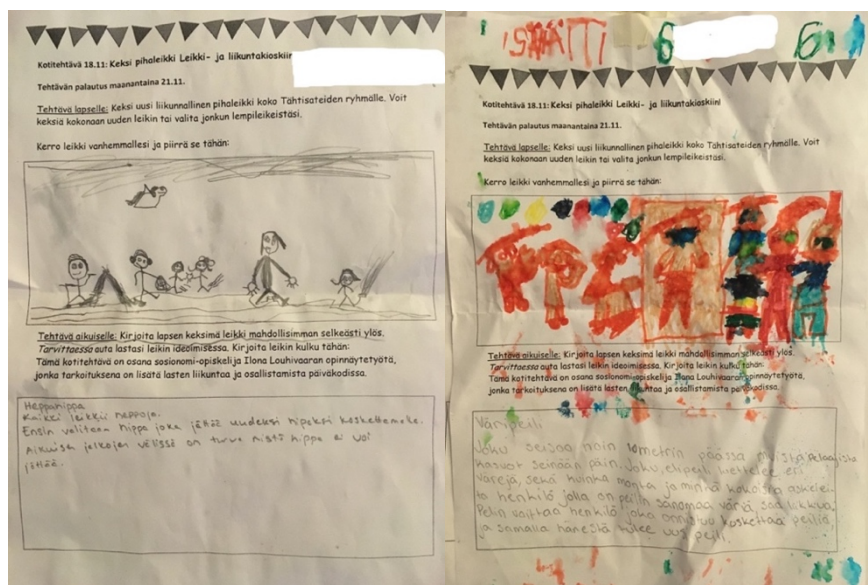
Kioskin sulkeuduttua kerroin, että ensi kerralla kioskissa leikitäänkin lasten itse keksimiä leikkejä ja kerroin kotitehtävästä, jonka he saivat mukaansa. Lasten tehtäväksi tuli miettiä kotona, minkälaisen liikuntaa sisältävän ulkoleikin he haluaisivat päiväkodissa leikkiä. Ohjeistin

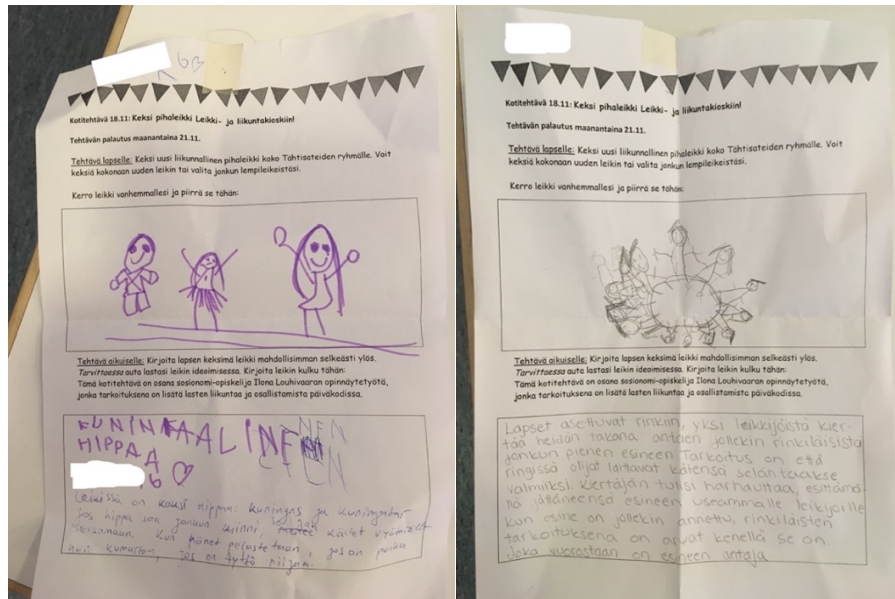
lapsia joko itse keksimään ihan uuden leikin tai valitsemaan jonkun mielileikkinsä kioskiin leikittäväksi. Mainitsin myös vanhempien roolista auttaa lasta kirjoittamaan leikki ylös. Varmistaaksemme, että lapset ymmärsivät tämän, pyysimme heitä toistamaan annetun ohjeen.

Lopuksi keräänyimme vielä sisälle yhteiseen piiriin ja näytimme lapsille kotitehtävän, jonka he saivat kotiin vietäväksi. Kotitehtävässä oli osio lapselle, jossa häntä pyydettiin keksimään liikunnallinen pihaleikki koko Tähtisateiden ryhmälle. Tehtävässä oli kohta, johon lapsen oli määrä piirtää kyseinen leikki. Lisäksi tehtävässä oli kohta vanhemmalle, jossa häntä pyydettiin kirjoittamaan lapsen keksimä leikki ja sen ohjeistus paperille. Kotitehtävän annettuaamme muistutimme, että kotitehtävä palautettaisiin päiväkotiin maanantaina, ja leikkejä leikittäisiin taas seuraavalla viikolla. Kotitehtävä näytti aikaansaavan lapsissa innostusta, ja minulle kerrottiin, etteivät lapset ole koskaan aikaisemmin saaneet päiväkodissa kotitehtäviä.

6.2 Kioski päiväkodin pihalla

Toisena kertana kotitehtävän olivat palauttaneet ja näin ollen leikkejä kioskiin tuoneet noin puolet lapsista. Kävimme ennen kioskin avaamista lastentarhanopettajan kanssa leikit läpi ja valikoimme toimintakerralle leikit sillä perusteella, olivatko lapset tuoneet samoja leikkejä kioskiin tai mitkä leikeistä sopivat parhaiten päiväkodin pihaympäristöön. Leikkien valitsemiseen vaikutti sen hetkinen märkä ilma, jonka vuoksi emme valinneet sellaisia leikkejä, joissa lapset olisivat joutuneet kierimään maassa ja näin ollen kastelemaan vaatteensa. Lisäksi pari leikkiä halusimme säästää seuraavien kertojen ympäristöihin, jonne ne paremmin sopisivat. Kotitehtäviä laput laitettiin sellaisenaan koriin, jotta ostohetkellä olisi mahdollista näyttää lasten piirtämiä teoksia leikeistä.

Kuvio 3: Palautettuja kotitehtäviä

Jaoimme Päivänsateiden ryhmän kahtia niin, että puolet ryhmästä jäivät ensin sisälle leikkimään ja puolet tulivat ulos kioskia avaamaan. Molempien ryhmien kanssa leikimme kolme eri leikkiä, toistaen lähes kaikki leikit muutaman kerran. Jo heti aamulla lapset osasivat kertoa että ”Tänään aukeaa kiosk!”.

Ensimmäisen ryhmän (ryhmä A) kanssa leikimme mustekalahippaa, polttopalloa ja jalkapalloa. Toisen ryhmän (ryhmä B) kanssa leikimme huilii- hailii-leikkiä, kurki ja sammakko-leikkiä sekä polttopalloa. Pienryhmissä olivat mukana aina ne lapset, joiden leikit siinä ryhmässä leikittiin. Molempien ryhmien kanssa kertosimme kioskin tarkoituksen ja avasimme kioskin rumpujen pärinällä ja hurraa-huudoilla. Lapset muistivat hyvin edellisen viikon kokeilusta sen, miten kioskio toimii. Aina kun joku lapsista sai kioskista ostaa leikin, kerrottiin, kenen leikistä oli kyse ja näytettiin lapsen piirtämää kuvaa leikistä. Ostajaksi valikoitui satunnaisesti joku lapsista, joka osasi näytellä viitata. Tämä ostaja sai nostaa korista haluamansa lapun ja näyttää sitä muille. Kun ostaja oli lapun ostanut ja mahdollisesti osannut lukea lapussa olevan lapsen nimen, tuli leikin keksijä piiriin keskelle. Pyysin leikin keksintä lasta ohjeistamaan leikin muille lapsille, jonka jälkeen leikki leikittiin. Aina leikin päätteeksi annettiin suuret aplodit leikin keksineelle lapselle ja kiitettiin häntä. Jokaisen leikin jälkeen lapset juoksivat kioskille uutta leikkiä ostamaan.

Minun mielestäni vaikutti siltä, että lapset olivat innoissaan kioskista. Heidän innokkuutensa näkyi muun muassa siinä, miten he juoksivat aina kioskille leikin päätteeksi ja viittasivat hyp-pien, jotta pääsisivät ostoksille. Lapset näyttivät iloisilta ja he ryhtyivät toimintaan helposti mukaan. Molempien ryhmien kanssa leikityissä leikeissä lapset pääsivät liikkumaan monipuolisesti. Ryhmä A:n leikit olivat kuitenkin enemmän fyysisesti raskaampia kuin ryhmä B:n. Ryhmä A:n leikit sisälsivät paljon yhtäjaksoista juoksua, kun taas ryhmä B:n leikeissä juoksemisen lisäksi leikit sisälsivät hetkiä, joissa ehti hieman levätäkin. Tätä liikunnan tasapainottamista

olisi kuitenkin ollut hankala ennakoida, koska vaikka olin leikit aluksi jaotellutkin, en tiennyt mitä leikit tarkalleen sisälsivät, ennen kuin leikin kioskiin tuonut lapsi leikin ohjeisti.

Molempien ryhmien leikkien jälkeen kokoontuimme sisälle ruokapiiriin, jossa lapsilta kysyttiin, miltä kioskin toiminta oli tuntunut, johon suurin osa vastasi sen olleen ”kivaa”. Lisäksi kysyimme mitä kioskista jäi mieleen, johon lapset luettelivat erilaisia leikeissä tapahtuneita asioita. Piirin lopussa lapsia pyydettiin ehdottamaan kioskille jokin nimi. Nimen keksiminen tapahtui niin, että kaikki saivat ehdottaa erilaisia nimiä, joista sitten lopuksi jokainen sai kuiskata lastentarhanopettajalle, mitä nimeä äänestää. Lapsilta tuli monia ehdotuksia kioskin nimen suhteen, mutta äänestyksessä voitti ”Batman-kioski”.

6.3 Kioski liikuntakentällä

Kuvio 4: Viiri ripustettuna portille

Kolmantena kioskin aukiolopäivänä pystytimme kioskin päiväkodin pihan sijasta lähistöllä olevalle isolle hiekkapohjaiselle liikuntakentälle. Tällä kerralla olimme koko Tähtisateiden ryhmän kanssa. Leikityt leikit olivat: Heppahippa, kissa ja hiiri-hippa, väri ja patsashippa. Taas jokainen, jonka leikki ostettiin, sai omalla leikkivuorollaan ohjeistaa muita lapsia leikin kuluksi. Lapset olivat toiminnassa hyvin mukana ja vauhtia hiekkakentällä riitti. Edellisen päivän jälkeen useat lapset olivat palauttaneet päiväkotiin kotitehtävän, josta voisin päätellä, että kioski innoitti heitä saamaan myös oman leikkinsä yhdessä leikittäväksi.

Olimme jakaneet etukäteen leikittävät leikit tuokiolle muun muassa sillä perusteella, missä leikeissä tarvittaisiin eniten tilaa juosta. Liikuntakenttä oli hyvä ympäristö liikunnallisille lei-

keille, joista suurin osa sisälsi juoksemista. Lapsilla oli tilaa juosta ja he hengästyivät leikeissä useaan otteeseen. Lapset myös selvästi alkoivat väsyä kaikesta juoksemisesta, mitä leikit sisälsivät, sillä osa heistä meni välillä sivuun tai jäi maahan istumaan, koska ei jaksanut enää juosta. Kun leikityn leikin hipat vaihtuivat tai vaihdettiin seuraavaan leikkiin, lapset taas viimeistään virkosivat ja jatkoivat mukana. Oli hyvä, että kaiken fyysisesti aktiivisen leikkimisen välissä oli väri-leikki, joka ei vaatinut fyysisesti paljoa ja lapset pystyivät hieman levähtämään kaiken juoksemisen välissä.

Liikuntakentällä oli samaan aikaan välitunnilla koululaisia sekä toinen päiväkodin ryhmä, jotka vaikuttivat kiinnostuneilta kioskista ja osallistuivat joksikin aikaa leikkimiseen mukaan. Tämä häiritsi hetkellisesti toimintaa, koska nyt lapsia oli paljon enemmän ja yleinen hälinä lisääntyi. Tämä ei myöskään palvellut vuorossa olevaa leikin keksijää, sillä hänen ohjeistamishetkensä oli rauhattomampi suuren osallistujamäärän vuoksi. Suuri lapsimäärä teki hetkestä levottoman ja vuorossa olevan lapsen ääni ei kuulunut hälinän vuoksi. Tällöin minä aikuisena jouduin hoitamaan osan ohjaamisesta toistamalla vuorossa olevan ohjausta, jotta kaikki lapset kuuluivat, mistä leikissä on kyse. Lisäksi leikin kulku oli sekavaa suuren lapsimäärän vuoksi. Saimme kuitenkin leikkiä pari leikkiä rauhassa ryhmän kesken ja tunnelma rauhoittui. Kioskin sulkemisen jälkeen lapset jo kyselivät, avataanko kioskki taas seuraavana päivänä, johon kerroin kioskin aukeavan jälleen seuraavalla viikolla.

6.4 Kioskin toimintakerrat metsässä

Toiseksi viimeisellä kerralla menimme Tähtisateiden ryhmän kanssa metsään, jonne pystytimme kioskin aukiolle puiden väliin. Etsimme yhdessä lasten kanssa hyvää kohtaa, mihin kioskin voisi pystyttää ja sen löydettyämme tuttuun tapaan rumpujen säestämänä avasimme Batman-kioskin. Kioskista ostettiin tällä kertaa kolme leikkiä, jotka olivat: Ampiaiskotka, portti sekä poliisi ja rosvo. Metsä oli otollinen paikka kioskille ja leikitkin vaikuttivat monipuolisimilta metsässä. Erityisesti poliisi ja rosvo-leikissä metsä antoi puiden ja kumpujen takia oivia piilo- ja juoksupaikkoja lapsille.

Liikkuminen oli myös sikäli erilaista, kuin aiemmin kioskin leikeissä, koska maasto oli epätasaisuuden vuoksi haastavampaa liikkua. Tasaisen juoksemisen lisäksi lapset liikkuivat ylä- ja alamäissä ja heidän piti varoa maastossa olevia puiden juuria ja muita esteitä, jotka voisivat hankaloittaa liikkumista. Näissä korkeuseroissa liikkuminen harjoittaa muun muassa lapsen tasapainon kehittymistä ja metsä liikkumisen ympäristönä aktivoi lasten motorisia taitoja. Yleisestikin liikkumista tapahtui metsässä enemmän, koska ei ollut mitään tarkkaa aluetta, missä leikimme ja näin ollen lapsilla oli enemmän tilaa juosta.

Edellisen kerran osittain epäonnistuneesta lapsen ohjaushetkestä oppineena koitin kiinnittää tällä kerralla vielä enemmän huomiota siihen, miten lapsi voisi ohjaamishetkellään olla mahdollisimman osallinen toiminnassa esimerkiksi niin, että saisi päättää leikin osalta olennaisista asioista mahdollisimman pitkälti itse. Yksi lapsista taas ei halunnut leikkiä ohjeistaa muille, mitä hänen ei luonnollisestikaan tarvinnut tehdä. Koitin kuitenkin kysyä häneltä leikkiin liittyviä asioita, että hän olisi saanut päättää olennaisia asioita. Lapsi olikin päätöksissä mukana ja alkoi pikkuhiljaa lisäohjeistaa ryhmäläisiä leikissä. Tällä kerralla yksi kasvattajista videoi kioskin toimintaa ja lasten leikkimistä päiväkodin puolesta heidän dokumentointiaan varten. Kuvattua materiaalia oli hyödyllistä katsoa tuokion jälkeen, jotta pystyin tarkastelemaan ikään kuin ulkopuolisen silmin kioskin toimivuutta sekä omaa ohjaajuuttani.

Kuvio 5: Kioski metsässä

Viimeisellä kioskin kerralla lapset saivat äänestää ja päättää, mihin kioski sillä kertaa pystytettäisiin. Äänestyksen tuloksena kioski haluttiin metsään ja menimme samaan metsään kuin edelliselläkin kerralla, mutta eri paikalle. Viimeisen kerran leikit olivat: Rinki, karhu nukkuu ja kuninkaallinen hippa. Jälleen metsä tarjosi monipuolista maastoa ja piiloutumispaikkoja lapsille. Myös laajan alueen ansiosta lapset juoksentelivat paljon. Esimerkiksi leikeissä, joissa piti juosta toisten perässä, juoksemista tapahtui enemmän, koska toisia oli vaikeampi saada kiinni laajan alueen vuoksi. Viimeinen ostettu leikki oli karhu nukkuu-leikki, jota uudestaan leikkiessämme muokkasimme sitä niin, että joka kierroksella tuli enemmän lapsia ottamaan toisia kiinni. Minulle näytti siltä, että siinä hetkessä ryhmässä vallitsi vahva yhteisöllisyyden ja ryhmähengen tunne ja se tuntui mukavalta yhteiseltä viimeiseltä kioskin hetkeltä.

Kun leikit olivat leikitty, siirryimme sulkemaan kioskia. Kerroin lapsille tämän olleen viimeinen kerta, kun olen kioskia lapsille pitämässä ja kiitin lapsia heidän hienoista leikeistä ja leikkien ohjaamisistaan. Osa lapsista kysyi, eikö kioskia enää ikinä avata ja enkö minä enää tule päiväkotiin heidän luo. Kerroin, että kioskin toiminta jatkuu päiväkodissa ensi vuonna, mutta minä en ole silloin enää sen toiminnassa mukana. Suljimme kioskin viimeisen kerran kovan rummutuksen ja suurien Batman-huutojen ja hyppyjen kera. Lasten ruokapiirissä jaoin vielä lapsille kotitehtävänä palautelomakkeet, joissa pyydettiin lapsia piirtämään jokin kiva muisto kioskista sekä kertomaan vanhemmille hieman kokemuksia siitä.

Molemmilla metsässä toteutetuilla kioskin toimintakerroilla lapset saivat kioskin sulkemisen jälkeen syödä eväitä ja leikkiä vapaata leikkiä vielä jonkin aikaa. Oli tärkeää, että he saivat hyödyntää metsää ympäristönä myös vapaalle leikilleen. Kioskin mukanaolo metsässä teki hetkestä kuitenkin mielestäni vielä enemmän yhteisen retken, koska omien leikkien lisäksi kaikki kokoontuivat yhdessä leikkimään toistensa leikkejä.

7 Kioskin toiminnan arviointi ja esitteen kehittäminen

Arvioin toteuttamaani Leikki- ja liikuntakioskia ja sen toimivuutta Tähtisateiden ryhmän varhaiskasvattajien palautteen sekä lasten kotiin viemien palautteiden perusteella. Palautelomakkeiden ohella sain lapsilta suullista palautetta kioskista. Lisäksi arvioin kioskia toimintakerroilla tulleiden omien havaintojeni perusteella. Havainnoidessani kioskin toimintaa pyrin kiinnittämään huomiota erityisesti kioskin parantamisen kannalta merkityksellisiin asioihin. Lisäksi havainnoin lasten eleiden, ilmeiden ja sanomisten kautta sitä, miten he vaikuttivat suhtautuvan kioskiiin. Ohjeistusvuorossa olevien lasten kohdalla koitin havainnoida, miten lasten osallisuuden ja lapsilähtöisyyden saisi mahdollisimman monipuolisesti toiminnassa korostumaan. Palautteiden ja havaintojen pohjalta tehdyssä esitteessä on otettu huomioon kioskin toimintakerroilla esiin nousseet asiat.

7.1 Lasten palaute

Keräsin lapsilta suullista palautetta kioskista toisen toimintakerran jälkeen kokoontuessamme yhteiseen ruokapiiriin. Kuten edellä toimintakertojen kuvauksessa kerrottiin, kun lapsilta kysyttiin, miltä kioskilla käyminen tuntui, vastasi suurin osa lapsista yhteen ääneen ”kivalta”. Yksi vastasi kioskin olleen ”mahtava” ja yksi taas sanoi sen tuntuneen huonolta, koska hänen leikkinsä leikittiin viimeiseksi. Lisäksi lapset luettelivat asioita, jotka olivat kioskissa jääneet mieleen. Lapset kertoivat leikkeihin liittyviä asioita, kuten jalkapalloon liittyen miten pojat voittivat tytöt, miten tytöt olivat hyviä maalivahteja ja miten oli mukavaa saada maali. Lisäksi lapset mainitsivat yksittäisiä leikkejä, jotka olivat olleet kivoja. Yksi lapsista sanoi, että

tuntui kivalta, kun leikittiin yhdessä hänen keksimäänsä leikkiä. Tähän jotkut lapsista ilmoittivat, ettei heidän leikkejään oltu leikitty, mutta heitä muistutettiin, että niitä tulnaisiin leikkimään kioskin seuraavilla kerroilla.

Keskusteluringin lisäksi juttelin kolmella toimintakerralla joidenkin lasten kanssa kahden kesken toiminnan jälkeen, ja tällöin kysyin lapsilta mielipidettä kioskista. Nämä jutustelut tapahtuivat liikuntakentällä olleen kioskin jälkeen tapahtuvan vapaan leikin aikana, kun pari lasta tuli juttelemaan kanssani, sekä metsäretkiltä kävellessämme takaisin päiväkodille. Kaikki lapset, keiden kanssa jutustelin, sanoivat tykkäävänsä kioskista. Kaksi lapsista sanoi, että on kivaa leikkiä kavereiden keksimiä leikkejä. Yksi lapsista ei ollut palauttanut kotitehtävää ja hän sanoi, että aikoo tehdä sen pian, koska haluaa, että myös hänen keksimää leikkiä kioskillä leikkittäisiin. Yksi lapsista vastasi että ”Kioski on tosi kiva, mutta siinä tulee hirvee hiki”.

Suullisen palautteen lisäksi lapset saivat kirjallisen palautelomakkeen kotiin vietäväksi. Jaoin palautelomakkeet lapsille kotiin vietäväksi viimeisen toimintakerran jälkeen. Palautteita tuli takaisin vain viisi kappaletta. Palautuspäivämääräksi olin laittanut maanantain 5.12., jotta kotona ehdittäisiin viikonlopun aikana palautelomakkeisiin vastata. Palautusajan kohta oli kuitenkin huono, sillä suurin osa lapsista ei tullut päiväkotiin kyseisenä päivänä, koska seuraava päivä oli itsenäisyyspäivä, eli vapaapäivä. Palautteiden kerääminen oli siis ajankohtana huono, eikä suurin osa perheistä lomakkeita palauttanut. Lisäksi päiväkodissa oli joulujuhlasuunnittelut meneillään ja työntekijöillä oli jo tarpeeksi paljon tekemistä, joten he eivät palautteista ehtineet vanhempia muistuttaa.

Palautelomakkeessa kysyttiin, mitä lapsi on kioskista kertonut, oliko lapselle helppoa tai vaikeaa keksiä kioskiin leikki, toivotaanko kioskille jatkoa ja mahdollisia parannusehdotuksia tai muuta kommentoitavaa kioskiin liittyen. Kysymykseen, jossa pyydettiin vanhempaa kertomaan, mitä lapsi on kioskista vanhemmalle kertonut, vastattiin hieman eri näkökulmasta käsin. Kaksi vanhemmista luetteli leikkejä, mitä lapsi on kertonut kioskissa leikkineensä, ja kolme vastasi, mitä lapsi oli kioskista mieltä. Leikittyjen leikkien luettelemisen lisäksi palautteissa kerrottiin kioskin olleen kiva, lapsen tykänneen leikkiä yhdessä muiden kanssa leikkejä sekä lapsen tykänneen ideasta ja leikkien keksimisestä.

Kohtaan, jossa kysyttiin, oliko lapselle helppoa tai vaikeaa keksiä kioskiin leikki, vastauksista kaksi kertoi sen olleen helppoa ja kaksi sanoi sen olleen hieman vaikeaa, mutta vanhempien avustuksella se oli onnistunut. Yksi ei ollut vastannut kysymykseen. Yhdessä vastauksista vanhempi sanoi lapselle leikin keksimisen olleen vaikeaa, joten äiti oli kertonut leikistä, mitä hän oli itse lapsena leikkinyt ja lapsi oli tämän leikin tuonut kioskiin. Tämä vastaus osoittaa, ettei ainakaan kaikille lapsille kioskiin leikin keksiminen ollut täysin lasta osallistavaa niin, että lapsi itse olisi suunnitellut ja päättänyt, minkä leikin hän kioskiin tuo. Toisaalta olennaista

osallisuuden kannalta on se, että lapselle on annettu mahdollisuus osallistua keksimällä itse leikki, mikä sitten ei ole kuitenkaan onnistunut. Kioskin jatkon suhteen kysyttäessä neljä vastanneista kertoi toivovansa kioskille jatkoa ja yksi vastanneista ei osannut sanoa. Mahdollisia parannusehdotuksia ei oltu annettu, muuta kuin sanottiin kioskin olevan hyvä sellaisenaan.

7.2 Työntekijöiden palaute

Ryhmän työntekijöille lähetin sähköisesti palautelomakkeen kysymykset, johon he vastasivat yhdessä ryhmäpalautteen muodossa. Päiväkodissa oltiin erittäin tyytyväisiä kioskin toiminnasta ja siitä, että autoin heitä luomaan lapsia osallistavan työväliseen Leikkien liikkumaan -hankkeeseen liittyen. Ryhmän työntekijöiden antaman palautteen mukaan lasten koettiin suhtautuneen positiivisesti kioskiin ja kokeneen sen heille tärkeäksi. Palautteen mukaan lasten nähtiin pääsääntöisesti olleen innokkaasti toiminnassa mukana ja heidän olleen kioskista ylpeitä. Kaikki lapset saivat oman hetkensä parrasvaloissa, kun heidän leikkiään leikittiin. Palautteessa mainittiin, miten mieltä lämmitti erityisesti tilanne, jossa sellainen lapsi, jonka on yleensä vaikeaa päästä leikkeihin mukaan, olikin paras leikkijä yhdessä leikissä.

Kioskin koettiin toimineen erilaisissa ympäristöissä, mutta liikuntakentällä tapahtuneen vieraiden lasten osallistumisen kioskiiin koettiin aiheuttaneen pientä sekasortoa. Kioskin aukiolo toteutui kahdesti viikossa joko peräkkäisinä tai lähes peräkkäisinä päivinä, ja tämän koettiin olleen ehkä määrällisesti liian usein joidenkin lasten reagoimisesta päätellen.

Liikuntaa kioskin koettiin lisänneen päiväkodin arjessa silloin, kun kioski oli auki, mutta ei sen ollessa kiinni. Pitäisi avata kioski uudelleen, jotta kioskin lisäämä liikunta toteutuisi. Palautteen mukaan kioski tullaan avaamaan päiväkodissa uudelleen lähiaikoina. Lisäksi kioskia tullaan päiväkodin toimesta esittelemään eteenpäin Osaaminen jakoon-tilaisuudessa, joten tietoisuus kioskista lisääntyy muuallekin kuin Saturnuksen päiväkodin toimintaan. Kioskia on myös pidetty auki päiväkodissa tärkeiden ihmisten tapahtumapäivänä ja naapuriryhmässäkin ollaan pian ottamassa oma kioski käyttöön.

Kotiläksystä lapset olivat olleet ylpeitä. Ensimmäisen tehtävän palautusprosentti oli suuri verrattuna toisen tehtävän palautukseen. Selkeyttä ostotilanteisiin toisi jonkinlaisen rahan tekeminen niin, että vain rahaa vastaan pääsee ostoksille. Palautteessa ehdotettiin eräänlaista työkasvatusta, mitä ostotilanteisiin liittyen voisi harjoittaa: maksuväliseen saisi silloin, kun oman leikin kioskiin toimittaisi. Tällä tavalla voitaisiin opettaa, että rahaa saadaan, kun tehdään työtä. Palauttamisprosentti leikin keksimiselle voisi tällöin nousta, kun lapset saisivat kotitehtävää vastaan maksuväliseen.

7.3 Arviointi omien havaintojen pohjalta

Omien havaintojeni pohjalta minulle välittyi sellainen olo, että lapset tykkäsivät kioskista ja se toi lisäiloa heidän päiviin. Lapset vaikuttivat innostuneilta ja olivat hyvin mukana kioskin toiminnassa. Lähes aina se lapsi, kenen leikki ostettiin kioskista, hymyili mielissään, kun tuli hänen leikkinsä vuoro. Toimintakerrat sujuivat hyvin ja leikkien määrä, mitä kioskissa kerrallaan leikittiin, oli mielestäni sopiva. Lapset ymmärsivät nopeasti kioskin idean ja toimintakerat olivat sisällöllisesti suhteellisen selkeitä. Kioskin kokeilukerroilla havaitsin kuitenkin asioita, jotka kioskin toimivuuden parantamisen edistämiseksi olisi hyvä hioa.

Isoin kehittämisidea liittyi siihen hetkeen, kun lapset ostivat korista leikin. Tämän tein toimintatuokioissa niin, että annoin satunnaisesti yhden lapsen ostaa kerralla yhden leikin, ja koitin antaa jokaisen lapsen ainakin jossakin vaiheessa päästä kioskiin ostoksille. En kuitenkaan aina muistanut, ketkä lapsista olivat saaneet jo leikin kioskista aiemmilla kerroilla ostaa, ja lapset välillä sanoivatkin, kuinka joku on jo saanut käydä ostoksilla ja joku ei. Ostoshetki oli myös toisinaan hieman kaoottinen, koska lapset koittivat päästä ostoskorja mahdollisimman lähelle ja viittasivat hyppien, jotta pääsisivät ostoksille. Ymmärsin, että ostotilanteeseen tulisi saada jokin selkeä tapa tai väline, jonka avulla ostosten tekijöissä pysytään perillä ja ostotilanteet pysyvät hallinnassa. Lastentarhanopettajan kanssa keskustelimme, että ostotilanteeseen sopisi jokin maksuväline, jonka avulla lapset ostokset suorittaisivat. Jokaisella lapsella on yksi mahdollisuus päästä ostoksille, ja maksuvälineen avulla kaikki pääsisivät tasapuolisesti kioskista leikin ostamaan ja näin ostoshetkikään ei olisi välttämättä niin kaoottinen. Pohdimme erilaisia vaihtoehtoja ja mietimme, että lapset voisivat viirin tavoin askarrella itselleen maksuvälineen, jonka he ostoshetkellä antavat ryhmän kasvattajalle ja näin pysytään perillä niistä lapsista, jotka ovat jo ostoksilla olleet. Lisää maksuvälineestä löytyy kioskin esite-osiossa.

Kioskin ympärillä ajoittain olevan kaoottisuuden parantamiseksi pohdin, että kioskin alusta asti olisi pitänyt lapsille selkeästi kertoa, miten kioskin ympärillä tulee toimia. Lapset roikkuvat puissa, joihin kioski oli kiinnitetty ja koskettelivat viiriä, joka olisi voinut tästä mennä rikki. Lisäksi lapset olivat kioskin ympärillä sekavana massana, eikä tilanne ollut aina kovin rauhallinen. Jatkoa ajatellen olisi hyvä, että kioskin ympärille muodostettaisiin selkeä puoliympyrä, jolloin lapset eivät tunkisi toistensa yli mahdollisimman lähelle kioskia. Olisi myös hyvä tehdä selvät säännöt, miten kioskin aikana käyttäydytään, jotta rauha säilyisi toiminnan aikana. Lapset voisivat osallistua näiden sääntöjen keksimiseen aikuisten kanssa. Lapsi, kenen leikki valittaisiin, voisi halutessaan tulla puoliympyrän keskelle ja siitä käsin ohjeistaa leikin muille.

Yllätyin siitä, miten keskenään erilaisia leikkejä lapset olivat kioskiin tuoneet. Olin alun perin ajatellut, että lapsilla saattaisi olla jokin ryhmän yhteinen mielileikki, jolloin moni lapsista

olisi saattanut tuoda saman leikin kioskiin, mutta näin ei oikeastaan ollutkaan. Leikeistä ainoastaan yksi oli sellainen, jonka kaksi lasta oli kioskiin tuonut ja senkin pystyimme jakamaan eri leikkikerroille. Leikkejä kioskiin tuotiin yhteensä 16 ja lapsia ryhmässä oli 24, eli kaikki lapsista eivät saaneet kokemusta oman leikin jakamisesta. Itseäni palautettujen tehtävien luku yllätti positiivisesti, koska olin asennoitunut siihen, ettei leikkejä tulisi niin monelta lapselta. Ryhmän lastentarhanopettaja sanoi aiemmin, ettei leikkejä välttämättä tule kuin joiltakin lapsilta. Lisäksi kaksi lasta ei ollut kioskin testaamiskertojen aikana paikalla kuin viimeisellä kerralla, eivätkä he olleet poissaolonsa vuoksi edes tienneet koko kioskista. Yksi mahdollinen syy sille, ettei osa lapsista osallistunut tehtävään saattoi olla myös se, että ryhmässä on hyvin paljon monikulttuurisia lapsia ja mahdollista on, ettei tehtävänanto tullut kaikille samalla tavalla ymmärretyksi. Toisaalta moni näistä monikulttuurisista lapsista oli kuitenkin osallistunut tehtävään. Minua silti jäi pohdituttamaan, miten kioskia voisi kehittää niin, että jokainen ryhmän lapsi pääsisi kielellisistä eroista huolimatta osallistumaan tasavertaisesti toiminnan sisällön luomiseen. Toisaalta saattaa olla, etteivät jotkut lapsista halunneet keksiä kioskiin leikkiä, ja tämä osallistumatta jättäminen on myös tärkeä osa osallisuutta.

Sain vaikutelman, että moni lapsista nautti siitä hetkestä, kun heidän leikkinsä valittiin ja moni mielellään selitti ja ohjeisti leikin muille. Lapset eivät varmaankaan kovin usein ole koko ryhmän edessä yksin katseiden kohteena varsinkaan niin, että he pääsevät muita ohjeistamaan omassa leikissään. Pohdin, että syventääkseen tätä lapsen hetkeä ”parrasvaloissa” voisi lapsi lisäksi ennen leikin ohjeistamista näyttää, mikä viirissä on hänen piirtämänsä osuus ja halutessaan kertoa siitä lisää. Tämän jälkeen voitaisiin käydä leikki läpi ja sitten se yhdessä leikkiä. Tärkeää olisi kuitenkin tehdä lapsille selkeäksi se, ettei heidän tarvitse ohjeistaa muita, mikäli he eivät niin halua. Kotitehtävässä on kuitenkin vanhemman jonkinmoiseen muotoon kirjoittamana leikin ohjeistus, joten ryhmän kasvattaja voisi ohjeistuksen tarvittaessa myös lapsen puolesta tehdä. Jos kioskiin tulee paljon kasvattajalle tuntemattomia leikkejä, ne kannattaa huolellisesti etukäteen lukea läpi, sillä lasten suorittama ohjaaminen saattaa olla osittain hieman epäselvää ja tällöin kasvattaja voi avustaa lasta ohjeiden selkiinnyttämisessä muulle ryhmälle.

Minulle oli tärkeää, että lasten osallisuuden näkökulma oli koko ajan kioskin toiminnassa läsnä. Se lapsi, kenen leikki oli kullakin hetkellä kyseessä, sai ohjeistamisen lisäksi päättää asioista, mitkä yleensä päiväkodissa aikuinen päättää. Jos leikissä oli esimerkiksi turvapaikkoja tai vankiloita, sai kyseinen lapsi päättää, missä ne paikat olisivat. Kioskin toimintakeroilla aikuisetkin olivat ajoittain osallisina päättämässä näistä asioista, mutta kioskin lopulliseen muotoon tämän muutin niin, että lapsi saa nämä asiat aina päättää. Osallisuus toteutui myös kahden lapsen kohdalla, jotka eivät halunneet leikkiä itse ohjeistaa niin, että heiltä ei sitä vaadittukaan, vaan minä yritin parhaani mukaan ohjeistaa leikin vanhemman kotitehtävään kirjoittaman osuuden mukaan. Huomasin kuitenkin, että nämä lapset, jotka eivät leikkiä

halunneet ohjeistaa, pikkuhiljaa rupesivat leikin lomassa antamaan pikkuisia ohjeistuksia leikin kulusta.

Vaikka kirjoitin jokaisen toimintakerran jälkeen ylös havaintoja ja muistiinpanoja toiminnasta, saattoi havaintojen tekeminen jäädä osaltani toisinaan vajaaksi. Alun perin olin suunnitellut, että olisin delegoinut kioskin ohjaamisen ryhmän kasvattajalle, jotta olisin pystynyt mahdollisimman tarkkaavaisesti toimimaan havainnoijan roolissa. Koin kuitenkin tärkeäksi, että olin osana kioskia muunakin kuin pelkän havainnoijan roolissa, mutta tällöin havainnointini ei päässyt toteutumaan niin tarkasti. Lisäksi havainnoinnin osittaiseen puutteellisuuteen vaikutti varmasti myös se, että tein opinnäytetyöni yksin ja en pystynyt jakamaan havainnointia ja ohjaamista työparin kanssa.

7.4 Esitteen tuottaminen

Toiminnallisen osuuden lisäksi opinnäytetyöprosessiini on kuulunut Leikki- ja liikuntakioskista tehty esite (liite 4), joka on tarkoitettu koko Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvattajien käytettäväksi. Esite opastaa varhaiskasvattajia kioskin käyttöönottamisessa ja siinä on hyödynnetty kioskin toimintakerroista tulleita omia havaintoja, sekä lasten ja työntekijöiden palautteita kioskista. Olennaista esitteen teossa oli säilyttää hyvänä todetut asiat ja muuttaa asioita, jotka eivät toimineet halutulla tavalla. Esitteen tekemisessä oli tärkeää, että se on selkeä ohjeistus, jonka luettuaan kuka tahansa voi kioskin pystyttää lasten osallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden pääpiirteitä korostaen. Vaikka esite on toteutettu Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvattajille, on se muodoltaan sellainen, että sitä voi hyödyntää yhtä lailla kaikissa päiväkodeissa ympäri Suomen.

Esite on 7-sivuinen lehtinen, jossa kerrotaan Leikki- ja liikuntakioskista sekä opastetaan sen käytössä. Esitteessä on opastuksen lisäksi valokuvia kioskista eri paikoissa sekä valokuvia askarteluvaiheista. Esite koostuu käytännössä viidestä kohdasta, joista ensimmäisessä kerrotaan, mikä kioskki on ja mitkä sen tavoitteet ovat. Seuraavat neljä osiota koostuvat vaiheista, jotka kioskin käyttöönotossa ovat. Vaiheet ovat: kioskin esivalmistelut, kioskin testaaminen, kotitehtävä ja kioskin käyttöönotto. Kioskin esivalmistelu-osiossa kerrotaan, miten viiri ja maksuväline askarrellaan ja mihin niitä käytetään. Toisessa osiossa kerrotaan, miten kioskki ensimmäisellä kerralla avataan ja miten sen ympärillä toimitaan. Kolmannessa vaiheessa kerrotaan kotitehtävästä ja ohjeistetaan sen sisällöstä. Viimeisessä vaiheessa ohjeistetaan kioskin käyttöönottamisessa, kun lapset ovat kioskkiin itse leikit tuottaneet. Lisäksi esitteen lopussa on vielä osio, jossa on muita kioskkiin liittyviä huomion arvoisia asioita.

Esitteen teossa on huomioitu Tähtisateiden ryhmän kanssa toteutettujen kioskin toimintakerrojen sisältöä. Kioskin toimintakerroilla hyväksi havaitut asiat ja toiminnot ovat esitteen ohjeistuksessa, ja lisäksi esitteessä on uusia havaintojen ja palautteiden pohjalta tulleita ideoita ja muutoksia. Havaintojen ja palautteiden pohjalta kioskia on muokattu toimivammaksi kokonaisuudeksi. Yksi suurimmista uudistuksista, joka kioskin esitteeseen on ohjeistettu, on maksuvälineen käyttäminen. Esitteessä ohjeistetaan lapsia tekemään maksuväline, jolla he voivat ostokset kioskissa suorittaa. Lisäksi esitteessä ohjeistetaan maksuvälineen käytöstä. Maksuvälineen kehittäminen ostotilanteeseen oli havainto, jonka sekä minä että Tähtisateiden lastentarhanopettaja huomasimme merkittäväksi parannukseksi kioskin toimivuutta varten. Maksuvälineen tarkoituksena on selkiinnyttää ostotilannetta ja pysyä perillä siitä, ketkä kioskissa ovat ja eivät ole vielä käyneet ostoksilla. Tähtisateiden ryhmän kanssa emme maksuvälinettä testanneet, mutta kioskin jatkoa ajatellen uskon, että ostotilanteet tulevat selkeämmäksi sen avulla. Työntekijöiden palautteen pohjalta uudistuksena esitteessä on myös idea siitä, että maksuvälineen lapsi saa itselleen silloin, kun on palauttanut kotitehtävän. Tämän käytännön kautta voidaan lapsia opettaa siihen, että rahaa saadaan tehdyn työn tuloksena.

Uudistuksena esitteessä on myös muita kioskin käyttämiseen liittyviä asioita. Esitteessä kehoitetaan kasvattajia keksimään lasten kanssa yhteiset säännöt, joita kioskin ympärillä tulee noudattaa sekä luomaan selkeän järjestyksen, jossa lasten tulee olla kioskin toiminnan aikana. Selkeän järjestyksen ja sääntöjen luomisen uskon vähentävän toimintakerroilla havaitsemaani levottomuutta. Lasten osallisuus toteutuu myös sääntöjen yhteisessä luomisessa ja kun lapset osallistuu mukaan yhteisten sääntöjen keksimiseen, on heidän helpompi pitää kiinni näistä säännöistä. Lisäksi lapsen leikin ohjeistus-osiota on hieman esitteeseen muokattu, jotta lapsen hetki parrasvaloissa olisi vielä monipuolisempi. Sen lisäksi, että lapsi saa ohjeistaa oman leikkinsä muille, esitteessä kehoitetaan lasta halutessaan näyttämään ryhmälle oma teoksensa viiristä ja antamaan mahdollisuus lapselle kertoa omasta piirroksestaan muille.

Esitteen viimeisessä osiossa on muita kioskiin liittyviä huomioitavia asioita, kuten kuinka usein kioskia kannattaa pitää auki. Siinä kerrotaan, miten kioskin voi pystyttää eri toimintaympäristöihin ja miten nämä eri ympäristöt palvelevat lasten fyysistä aktiivisuutta. Yhtenä vinkkinä siinä ehdotetaan leikkien kierrättämistä muiden ryhmien kanssa, jos oman ryhmän leikit ovat päässeet loppumaan. Voi olla hankalaa ja lapsia rasittavaakin, jos heidän tulee jatkuvasti keksiä uusia leikkejä kioskiin, joten kierrättämällä toisinaan leikkejä muiden ryhmien kanssa kioskia pystyy pitämään viikoittain auki ja näin lasten yhteinen leikki ja liikkuminen päiväkodin ulkoiluhetkillä on jatkuvaa. Esitteessä lisäksi vinkataan, kuinka leikkejä voi tehdä myös päiväkodissa yksin, pareittain tai pienryhmissä. Kioskia kehoitetaan soveltamaan haluamallaan tavalla ryhmän ja tilanteiden mukaan, mutta kuitenkin painottaen lasten osallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden näkökulmaa.

Jotta esite olisi mahdollisimman kattava ja selkeä, se on luetutettu kahdella sosiaalialan ammattilaisella ennen sen lopullista muotoa. Lisäksi se on lähetetty Saturnuksen toimintayksikön johtajalle luetuttavaksi ennen sen lähettämistä eteenpäin. Aikataulullisista syistä esitteen toimivuutta ei ole ollut mahdollista testata käytännössä. Esite on muokattu parempaan muotoon kioskin testaamisen aikana tulleiden havaintojen pohjalta, mutta ei ole varmaa, muutuuko kioskin toiminta oppaan myötä parempaan suuntaan vai ei. Esitteessä on koitettu painottaa lapsen osallisuuden merkitystä kioskin toiminnassa, mutta on paljon kasvattajasta riippuvaa, toteutuuko se käytännössä halutulla tavalla.

Lisäksi tein Leikkien liikkumaan -hankkeen projektityöntekijän pyynnöstä hankkeen blogiin kirjoituksen, jossa kerroin kioskista ja siitä, miten se toimii. Blogikirjoituksessa kerrottiin kioskin sisällön lisäksi hieman toimintakerroista ja niiden yleisestä tunnelmasta. Laitoin kioskin esitteen liitteenä blogikirjoitukseen, jotta kaikki muutkin Leikkien liikkumaan -hankkeessa mukana olevat päiväkodit voivat sitä hyödyntää ja ottaa omassa päiväkodissa käyttöönsä. Blogiin liitetyn esitteen olin muokannut sellaiseksi, ettei siinä ollut Saturnuksen toimintayksiköön liittyviä asioita, kuten vinkkejä Saturnuksen lähiympäristöstä, vaan toimintaympäristöistä kerrottiin yleisemmällä tasolla.

8 Opinnäytetyön tavoitteiden arviointi

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa päiväkodin ulkoiluhetkiä varten Leikki- ja liikuntakioski, jonka merkittävimmät tavoitteet olivat lasten osallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen. Niin kioskin suunnittelu- kuin toteuttamisvaiheessa pohdin koko ajan, miten lasten osallisuus pääsisi parhaiten toteutumaan. Koen osallisuuden toteutuneen monipuolisesti, koska lapset saivat olla alusta asti mukana toiminnan suunnittelussa, valmistamisessa ja toteuttamisessa. Lapset keksivät itse kioskin sisällön, he rakensivat kioskin yhdessä aikuisten kanssa ja he saivat ohjata toimintaa toisilleen aikuisten tukemana. Osallisuuden yhteisöllisyyden näkökulmasta käsin kioskin toiminnassa mielestäni toteutui aikuisten ja lasten tasavertainen yhteistyö.

Kun vertaa kioskin toimintakerroilla toteutunutta osallisuutta Hartin (1992, 14) porrasmallin teoriaan, ei toiminta missään vaiheessa liikkunut alimmilla portailla, eli osallisuuden alimmilla tasoilla. Päinvastoin, koen lasten osallisuuden toteutuneen kahden ylimmän portaan mukaisesti. Toiseksi ylin osallisuuden porras toteutuu silloin, kun lapset kehittävät ja toteuttavat toimintansa aikuisten tukemana (Hart 1992, 14). Koen tämän portaan kuvastavan parhaiten sitä osallisuutta, minkä lapset kioskin toiminnassa tavoittivat; he saivat tuottaa sisällön itse sekä ohjata sen niin, että aikuinen oli kuitenkin tukemassa toimintaa. Toisaalta idea kioskista ja sen ohjeistamisesta tapahtui aikuisen aloitteesta lapsen aloitteen sijaan, mutta koen sisällöllisesti itse toiminnan tavoittaneen tämän osallisuuden portaan. Korkeimmalla portaalla ta-

pahtuu lasten ja aikuisten yhteinen toiminta ja päätöksenteko niin, että lapset kykenevät toimintaan ilman aikuisia, mutta voivat halutessaan ottaa aikuiset mukaan toimintaan esimerkiksi avuntarjoajien muodossa (Hart 1992, 14). Tätä osallisuuden porrasta en koe toiminnan täydellisesti tavoittaneen, koska kioskin tuokioissa aikuisen läsnäolo toiminnan tukemisessa oli välttämätöntä. Jos aikuista ei olisi toiminnassa ollut mukana, en usko, että niin pienet lapset olisivat kioskin toiminnan eteenpäin ohjaamisen ja tilanteiden hallinnassa pitämisen pystyneet toteuttamaan. Tätä ylintä osallisuuden porrasta en toisaalta odottanutkaan kioskin toiminnan täysin tavoittavan.

Lapsilta kerätyn suullisen sekä kirjallisen palautteen yhteenvetona voidaan todeta, että kioski oli lasten keskuudessa yleisesti pidetty asia. Lasten tekemän arvioinnin perusteella ei kuitenkaan voida sanoa, toteutuiko osallisuus perusteellisesti jokaisen lapsen kohdalla. Palautelomakkeisiin oli vastannut vain alle neljäsosa lapsista, joten niiden perusteella ei voida tehdä oletusta kaikkien lasten mielipiteistä, eikä arvioinnin tuloksena tästä syystä saatu kattavaa kuvaa kioskista. Vaikka sekä suullinen että kirjallinen palaute olivat lähes poikkeuksetta positiivista, voi kuitenkin olla, että mikäli kaikkiin palautelomakkeisiin oltaisiin vastattu, olisi jotakin kehitettävää kioskin suhteen saattanut lapsilta tulla. Koska jotkut lapsista eivät osallistuneet leikin tuottamiseen, on vaikea arvioida, toteutuiko osallisuus heidän kohdallaan halutulla tavalla. Osallisuuden voidaan nähdä toteutuneen, mikäli leikin tuomatta jättäminen oli lapsen oma valinta, eikä esimerkiksi vanhemman välinpitämättömyys tehtävää kohtaan.

Kioskin ollessa auki lasten liikunta toteutui monipuolisesti. Lapset olivat jokaisen toimintakerän aikana ja jälkeen hengästyneitä ja kuumissaan - välillä jopa niin voimattomia liikunnasta, etteivät he olisi enää jaksaneet leikkiä. Tavoite lasten fyysisen aktiivisuuden lisäämisestä päiväkodissa toteutui silloin, kun kioski oli auki, mutta ei sen ollessa kiinni. Toisaalta tavoite liikunnan lisäämisestä oli asia, mitä kioskia käytettäessä toivottiin tapahtuvan, eli ei voida myöskään olettaa, että liikunta päiväkodissa yleisesti sen kiinni ollessakin olisi tullut lisääntymään. Takuuta siitä, että kioskin toiminta olisi käytännössä ollut niin fyysisesti rasittavaa ei etukäteen ollut, koska ei voitu tietää, minkälaisia leikkejä lapset kioskiin tuottaisivat. Lapset olivat kuitenkin ymmärtäneet annetun ohjeistuksen sekä kotitehtävän tehtävänannon varsin hyvin leikkien liikunnallisuudesta päätellen. Kioskin pystyttäminen eri ympäristöihin mahdollisti sen, että liikkuminen oli monipuolista ja vaihtelevaa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lasten kehontuntemuksen ja -hallinnan sekä motoristen perustaitojen, kuten tasapaino- ja liikkumistaitojen kehittäminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 46). Lapset pystyivät harjoittamaan motorisia perustaitojaan monipuolisesti liikkeessään eri maastoissa, kuten pihan asfaltilla, hiekkakentällä sekä kumpumaisessa metsässä.

Kioskin toiminnalla pyrittiin lisäämään lasten fyysistä aktiivisuutta uusien varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaisesti. Lasten tulisi liikkua päivittäin vähintään kolme tuntia niin, että fyysinen aktiivisuus koostuisi kevyestä liikunnasta, reippaasta ulkoilusta sekä erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13.) Kioskin toiminnan sisältö koostui näistä kaikista, joista leikin sisältöjen vuoksi erityisesti reippaasta ulkoilusta sekä erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Kioskin jälkeen lasten päivä jatkui päiväkodin normaalin arjen mukaisesti, jossa uskon kevyen liikunnan päässeen toteutumaan vapaan leikin ja iltapäivän ulkoilun muodossa. Jotta kioski voisi täysin vastata varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksiin, tulisi sitä pitää joka päivä auki. Havaintojen ja työntekijöiden palautteiden pohjalta katsottuna tämä ei kuitenkaan olisi lasten edun mukaista, sillä kioskin liian tiheä aukiolo saa lapset kyllästymään ja väsymään toimintaan nopeammin.

Yksi tavoitteeni kioskin suhteen oli saada lapset tuntemaan yhteenkuuluvaisuutta toisiin ryhmäläisiin. Pönkön ja Sääkslahden (2012, 138) mukaan leikki- ja liikuntatilanteet, joissa toimitaan ryhmänä, voivat lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lisäksi lapsi oppii ryhmäleikkien avulla säätelemään tunteiden ilmaisuaan ja harjoittamaan vuorovaikutustaitojaan. (Pönkkö & Sääkslahti 2012, 138.) Omien havaintojeni mukaan leikkihetkissä lapsilla vaikutti olevan yhdessä hauskaa. Koska kioskiin tuodut leikit olivat yhteisleikkejä, pääsivät kaikki lapset tasa-vertaisesti toimintaan mukaan, eikä tällöin ryhmän sisäisiä sosiaalisen eriytymisen piirteitä päässyt tapahtumaan. Päiväkotiryhmissä lapsilla on usein tietyt ihmiset, keiden kanssa he leikkivät. Ryhmän eriytymisen on todettu olevan yhteydessä erityisesti sukupuoleen, ikään ja statukseen. (Lehtinen 2000, 83). Osa kioskiin tuoduista leikeistä oli yleistetysti katsoen enemmän jommallekummalle sukupuolelle tyypillisiä. Esimerkiksi jalkapallon kohdalla huomasin, miten tytöt eivät aluksi vaikuttaneet pelistä niin innostuneilta kuin pojat. Pelin jälkeen lapsilla heräsi kuitenkin paljon keskustelua pelatusta ottelusta. Tytöt, jotka ennen peliä olivat olleet epäluuloisia, kertoivatkin nyt innokkaasti, miten he pärjäsivät hienosti pelissä, poikien yhtyessä näihin kommentteihin. Jalkapallo, johon lapset aluksi suhtautuivat eri tavoin, yhdistikin lopulta ryhmäläisiä.

Tarkoitus oli havaintojen ja arvioinnin pohjalta muokata kioskia toimivammaksi ja tehdä esite, jonka avulla kioski voidaan ottaa käyttöön muissakin Saturnuksen toimintayksikön ryhmissä. Esite mahdollistaa sen, että kioskin käyttöön ottaminen on vaivatonta kaikille päiväkodin ryhmille. Esitettä on mahdollista jakaa sekä sähköisenä että paperisena versiona. Esitteen avulla kioskin juurruttaminen päiväkodin arkeen mahdollistui, mikäli sitä päiväkodissa tullaan jatkossa käyttämään. Päiväkodin johtajan mukaan esitteessä on ymmärrettävästi esitetty, kuinka kioski ihan konkreettisesti toteutetaan ja mikä sen idea on. Lisäksi hänen mukaansa esitteessä mukana olevat kuvat tukevat sanomaa ja muutenkin esitteen ulkoasu on selkeä ja innostava.

Leikkien liikkumaan -hankkeesta minua pyydettiin kirjoittamaan blogiteksti hankkeen blogiin, johon liitin esitteen kioskin käyttöönottamisesta, jotta muutkin hankkeessa mukana olevat päiväkodit voivat sitä käyttää. Mikäli hanke saa jatkorahoitusta niin, että se laajenee kaikkiin Vantaan kaupungin päiväkoteihin, voivat nämä kaikki päiväkodit ottaa kioskin käyttöönsä. Tässä suhteessa tavoitteeni ylittyivät moninkertaisesti, sillä sen sijaan, että kioski olisi tullut ainoastaan Saturnuksen toimintayksikön käyttöön, on mahdollista, että kaikki Vantaan kaupungin päiväkodit ottavat sen tulevaisuudessa käyttöönsä, tai ainakin saavat mahdollisuuden siihen.

Leikkien liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit -hankkeen tavoitteista (2016) koin kioskin vastanneen erityisesti lasten liikkumista lisäävien toimintatapojen kehittämiseen. Päiväkodin yksi alkuperäinen toive oli saada ulkoiluhetkille väline, joka aktivoisi myös niitä lapsia liikkumaan, jotka eivät muuten keksisi tekemistä. Sen lisäksi, että kioski aktivoi lapsia ulkoiluhetkillä, se myös toi kaikki lapset yhteen. Kukaan ei jäänyt toiminnassa ulkopuolelle, vaan kaikki pääsivät leikkimään leikkejä yhdessä. Ulkoiluhetkien aktivoimisen lisäksi kioski aktivoi lapsia ideoimaan ja luomaan jotain omaa. Yksi tavoitteista olikin lasten luovan ajattelun lisääminen, joka leikin keksimisen kautta varmastikin ainakin osittain tai osalla lapsista pääsi toteutumaan.

9 Pohdinta

Lapsilähtöisen toimintakulttuurin ydin on lapsen oman kiinnostuksen näkyminen hänen toiminnassaan sekä yhteisesti rakentuvassa vuorovaikutuksessa. Rohkeat lapset osaavat usein kehittää leikkejään ja muuttaa toimintaansa eteenpäin, mutta arat ja taidoissaan haparoivat lapset ovat vaarassa jäädä kehityksestä syrjään. Liikkuminen on hyvä tapa positiivisten kokemusten, osallistumisen ja syvällisten vuorovaikutussuhteiden luomisessa. (Reunamo 2016, 31.) Leikki- ja liikuntakioskin toiminnassa tärkeää oli jokaisen lapsen äänen esille saaminen. Koin tärkeänä sen, että kaikilla lapsilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet kioskin toimintaan sisällön suunnittelusta leikin ohjaukseen. Tällöin myös syystä tai toisesta taidoissaan haparoivat lapsetkin pääsivät niin sanottujen taitavien lasten rinnalle toiminnan luomisessa ja sen ohjaamisessa. Kaikkiin leikkeihin suhtauduttiin kioskin toimintakerroilla tasavertaisesti ja kukaan lapsista ei erottunut yli muiden.

Lapsilähtöisyyteen sisältyy keskeisenä määrittelevänä elementtinä lasten omaehtoinen ja suunnitteleva toiminta, joka säätelee niin tavoitteita, sisältöjä kuin itse toteutustakin. Tällaista pedagogista toimintaa nimitetään projektiksi. Se voi olla joko lyhytkestoinen tai projektiä ei ylipäätään hahmoteta käytettävissä olevan ajan suhteen. Tällöin projektin ajatellaan jatkuvan lapsen mielessä, kotona tai kaveripiiriin tapaisissa oppimisympäristöissä. Projektissa

on keskeistä se, että lapsi aloittaa, vie eteenpäin ja lopettaa projektin. (Kinos 2001, 41-42.) Leikki- ja liikuntakioski voitaisiinkin määritellä eräänlaiseksi projektiksi, jonka valmistamisessa ja toteuttamisessa lapset ovat koko ajan keskeisesti mukana. Toisaalta kioskia ei syntynyt lasten aloittamana, vaan oli aikuisen ideoima toteutus, mutta sisällöllisesti se oli täysin lasten itsensä tuottamaa. Kokeilujakso koostui kioskin rakentamisesta, sisällön tuottamisesta ja sen kokeilemisesta. Lisäksi kioskin aukioloaikoina kioskia avattiin, toiminta toteutettiin ja kioskia suljettiin; sillä oli selkeä alku, keskikohta ja loppu.

Leikki- ja liikuntakioski soveltuu hyvin kokeiluryhmän ikäisille 4-6-vuotiaille lapsille ja uskon sen toimivan vähintäänkin yhtä hyvin myös vanhempien lasten kanssa. Pienempien, alle kolmevuotiaiden lasten suhteen en usko, että kioskia toimii yhtä hyvin ainakaan sen tämän hetkessä muodossaan. Pienten lasten voi olla vaikeampaa hahmottaa kioskin tarkoitusta ja oman leikin keksiminen voi olla hankalaa. Pienet lapset eivät myöskään kykene aina ilmaisemaan itseään verbaalisesti ja tarvitaan aikuista löytämään keinot lapsen kuulemiseen. Lisäksi alle kolmevuotiaiden lasten leikkiminen poikkeaa vanhempien lasten leikkimisestä. Parin, kolmen lapsen rinnakkaisleikki alkaa pikkulapsivaiheen lopussa olla mahdollista, mutta lapset tarvitsevat leikin etenemisessä paljon vielä aikuisen apua (vrt. Helenius & Lummelahti 2013, 78) eikä kioskin kaltainen koko ryhmän yhteisleikkiminen välttämättä onnistuisi. Pienten lasten kanssa heidän vanhempiaan voisi osallistaa kioskin toimintaan enemmän niin, että he voisivat yhdessä lapsen kanssa keksiä kioskia leikin. Tällöin lapsen osallisuus ei pääsisi kuitenkaan täysin halutulla tavalla toteutumaan.

Alle kolmevuotiaiden lasten osallisuuden ja lapsilähtöisyyden tarkastelua on varsin vähän tutkittu. Alle kolmevuotiaita lapsia koskevat ”subjektiiviset kysymykset” eroavat sisällöltään vanhempien lasten subjektiivisen pohtimisesta. (Kalliala 2005, 24.) Stenvallin ja Seppälän lasten osallisuuden toteutumiseen liittyvän tutkimuksen (2008, 30) mukaan varhaiskasvattajat kokivat alle kolmevuotiaiden osallisuuden tukemisen olevan erityisen haasteellista ja hoidon jäävän perushoidon asteelle. Kuitenkin esimerkiksi erilaisien projektien avulla myös pienten lasten osallisuus saadaan paremmin esille. Pienten lasten kyky osallisuuteen on vahvempi, jos aikuisten rooli tukee sitä. (Stenvall & Seppälä 2008, 30.) Kioskin kaltaisella projektimaisella osallisuutta korostavalla toiminnalla myös alle kolmevuotiaiden osallisuuden toteutuminen voi olla mahdollista, mutta pitäisi löytää keino sille, miten heidän äänensä saataisiin mahdollisimman hyvin kuuluviin.

Kioskiin tuotujen leikkien monipuolisuus oli positiivinen yllätys, ja se vahvisti mielestäni sitä tosiasiaa, miten erilaisia lasten mielenkiinnon kohteita voivat olla keskenään, vaikka he päiväkodissa leikkisivät yhdessä samoja leikkejä. Tämä osoittaa myös, kuinka tuotteliaita lapset ovat, kunhan heille antaa siihen mahdollisuuden ja vapaat kädet. Lapset voivat oppia erilaisia leikkejä päiväkodin ulkopuolella ja kun he tuovat näitä leikkejä kioskia myöskin myös muut ryhmän

lapset oppivat uusia leikkejä. Tämä saattaa helpottaa lasten liikunnallisten leikkien keksimistä vastaisuudessa, kun he ovat toisiltaan oppineet liudan uusia liikkumista aktivoivia leikkejä.

Kaikki leikityt leikit eivät olleet minulle tuttuja, mutta uskon, että suurin osa leikeistä oli yleisiä leikkejä, eikä lasten itsensä keksimiä. Jäin pohtimaan, miten lapset saataisiin keksimään kokonaan uusia leikkejä itse. Uuden leikin keksiminen saattaa olla etenkin pienimmille lapsille vaikeaa, mutta olisi mielenkiintoista, jos kioskissa voisi tulevaisuudessa leikkiä myös täysin lasten itse keksimiä leikkejä. Palautteen mukaan osalle lapsista leikin tuottaminen oli vaikeaa ja siinä tarvittiin vanhemman avustusta. Leikkien keksimistä olisi hyvä harjoitella, jotta jokainen lapsi pystyisi leikin kioskiin tuottamaan.

Leikin keksiminen vaatii luovuutta, joka taas vaatii opettelua ja harjoittelua. Vanhempien ja kasvattajien tärkeänä tehtävänä on kannustaa ja tukea lasta luovuuden harjoittelussa. Kun lapsen ideoita ja ajatuksia kehuaan, hän rohkaistuu ja innostuu kehittämään niitä lisää. Lasta tulee rohkaista hullunkurisimmissakin ideoissa ja antaa hänen oivalluksilleen toteutumisen mahdollisuus, siitäkin huolimatta, että aikuinen joutuu hetkeksi pois omalta mukavuusalueelta. Antamalla lapselle vapautta, hänen luovuutensa voi kehittyä. Lapselle tulisi opettaa, ettei epäonnistumisia tarvitse pelätä, vaan päinvastoin, niistä oppii ja niiden tekeminen on sallittua. (Solatie 2009, 34-54.) Päiväkodin ryhmissä voisi jatkoa ajatellen pohtia, miten lapset saataisiin keksimään kokonaan uusia leikkejä. Uuden leikin keksimistä voisi päiväkodissa harjoitella esimerkiksi erilaisten ajatustyökalujen avulla. Luovuutta herättelevien tekniikoiden avulla lapsen ideointikyky kasvaa. (vrt. Solatie 2009, 82.) Päiväkodissa voitaisiin myös ideoita yhdessä koko ryhmän kesken uutta leikkiä, jonka keksimiseen kaikki lapset voisivat osallistua.

Oman leikin tuominen ja ohjeistaminen muulle ryhmälle on myös asia, joka saattaa tuntua joistakin lapsista jännittävältä. Huomion keskipisteenä oleminen voi tuntua oudolta, eikä se välttämättä ole kaikkien lasten mieleen. Kuten jo aiemminkin olen maininnut, jotta osallisuus toiminnassa toteutui, oli lasten osallistuminen kaikin puolin vapaaehtoista, eikä vuorossa olevan lapsen tarvinnut leikkiään ohjeistaa, jos ei näin halunnut. Jokaisen lapsen kioskiin tuoma leikki oli arvokas ja näin tärkeänä sen, että jokaista leikin tuojaa kiitettiin leikin leikkimisen jälkeen suurin aplodein. Parhaimmillaan kioski antaa lapsille osallisuuden, liikunnan ja ryhmähengen vahvistamisen lisäksi onnistumisen kokemuksia. Nämä onnistumisen kokemukset lisäävät lasten itseluottamusta ja vahvistavat heidän minäkuvaansa myönteiseen suuntaan. Onnistumisen kokemukset syntyvät siitä, että toiminta on lapsen ikätasolle sopivaa, hänen innostuneisuuttaan palkitaan ja suorituksista tai käyttäytymisestä kiitetään. (Koivunen 2009, 38-39.)

Tähtisateiden ryhmässä oli paljon monikulttuurisia lapsia. Leikki- ja liikuntakioski mahdollistaa kulttuurien kohtaamisen, kun jokainen lapsi tuo jotain omaansa kioskiin. Jokainen lapsi kantaa omalla tavallaan omaa kulttuuriaan mukanaan. Lapsen identiteetti muodostuu jo varhaislapsuudessa saatujen kokemusten myötä, jossa vaikuttavat sekä kodin että päiväkodin kulttuurit. Lapsiryhmässä lapsi saa vaikutteita toisten lasten elämäntavoista ja omien luontaisten taipumusten sekä ympärillä olevien mallien mukaan lapsi rakentaa omaa suhdettaan ympäristöönsä ja omaan kansalliseen perinteeseensä. (Korhonen 2010, 5.)

Varhaiskasvattajien tulisi huomioida monikulttuuristen lasten leikkikulttuuri ja perehtyä siihen, mikä kunkin lapsen kulttuurille on leikin kannalta olennaista. Päiväkodissa tulisi tukea lasten kulttuurista identiteettiä ja ihmisarvoa, ja leikkiteemojen tulisikin heijastaa kunkin kulttuurin omia piirteitä. Tämä perehtyminen eri kulttuureihin ja niiden kulttuurisidonnaisiin leikkivälineisiin- ja materiaaleihin on vaativa tehtävä varhaiskasvattajille, mutta se on monikulttuurisen lapsen kasvun kannalta tärkeää. (Viittala 2006, 150.) Vaikka varhaiskasvattajat perehtyisivät toisesta kulttuurista tulevan lapsen leikkikulttuuriin, on lapsi kuitenkin oman kulttuurinsa asiantuntija. Leikki- ja liikuntakioskin toiminnan avulla pystytään huomioimaan myös eri kulttuureista tulevat lapset. Kioskin avulla lapset voivat tuoda omalle kulttuurillensa ominaisia leikkejä päiväkotiin ja saada sen avulla muutkin lapset leikkimään niitä. Toisesta kulttuurista tulevalle lapselle voi olla hyvinkin merkityksellistä se, että koko ryhmä saa riipauksen hänen kulttuuristaan hänen tuomansa leikin kautta. Kioskiin tuoman leikin kautta muuta kuin suomea kotikielensä puhuva lapsi pääsee mahdollisesti ilmaisemaan itseään eikielellisesti, joka on tärkeää lapsen itsearvostukselle (vrt. Viittala 2006, 152).

Ympäristöllä on suuri merkitys lasten liikunnan toteutumisessa. Hyvä leikkiympäristö on sellainen, jossa lapsi pääsee liikkumaan ja harjoittelemaan motorisia perustaitojaan ja tärkeitä liikehallintatekijöitä, kuten tasapainoa ja koordinaatiota. Lasten fyysisen aktiivisuuden on todettu lisääntyvän, kun lapsille on sallittu runsaasti ulkoiluaikaa, vapaata leikkiä ja pääsy metsään leikkimään. Erilaisten leikkialueiden, kuten viheralueiden ja tasaisten asfaltti-alueiden käytön on todettu lisäävän lasten fyysistä aktiivisuutta. (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 47.) Kuten kioskin kokeilukerroilla kävi ilmi, sopi helposti pystytettävissä oleva kioski kaikkiin ympäristöihin, missä sitä kokeiltiin. Leikki- ja liikuntakioskin voisi ottaa mukaan monille päiväkodissa toteutettaville retkille. Pieniäkin retkiä esimerkiksi lähialueen puistoihin voisi mahdollisesti olla helpompi toteuttaa useamminkin, mikäli määränpäässä olisi yhteistä tekemistä. Kaikki viheralueet eivät välttämättä sellaisenaan tarjoa lapsille liikuntaan tai leikkiin houkuttelevia välineitä, mutta kioskin mukana ollessa lapset pääsisivät yhdessä liikkumaan ja leikkimään retken määränpäässä. Toinen tärkeä retkistä saatava liikunnallinen hyöty on kävely, jota lapset retkeillessään harjoittavat.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten (2016, 15)

mukaan lasten ulkoiluhetkien tulisi sisältää toiminnallista tekemistä ja liikkumista. Lapsille tulisi ohjata ulkona liikunnallisia leikkejä ja kannustaa lapsia fyysisesti aktiivisiin leikkeihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 15.) Lukuisissa eri päiväkodeissa työskenneltäessäni olen havainnut, miten ulkoiluhetkillä hyvin harvoin on yhteistä ohjattua liikuntaa. Usein ulkoiluhetket ovat lasten vapaan leikin aikaa, jolloin osalla lapsista liikkuminen jää vähemmälle. Monet lapset viettävät suurimman osan ulkoiluhetkistä istuen hiekkalaatikolla tai keinussa, eikä fyysisestä kuormittavuudesta tällöin tapahdu. Liikunnan ohjaaminen on hyvin paljolti aikuisten kiinnostuksesta ja motivaatiosta riippuvaa. Leikki- ja liikuntakioskin kaltaiset tuotokset auttavat kasvattajia löytämään työvälineitä lasten liikunnan lisäämiseen.

Koska Leikki- ja liikuntakioskin sisältö on lasten itsensä toteuttamaa, ei päiväkodin varhaiskasvattajilta kioskien ylläpitämisessä vaadita paljoakaan. Kuten Stenvallin ja Seppälän (2008, 39) sekä Karlssonin (2000, 176) tutkimuksista osallisuuteen ja lapsilähtöisyyteen liittyen kävi ilmi, lasten osallisuus ja lapsilähtöisyys nähdään tärkeinä asioina, mutta niiden toteuttaminen käytännössä ei pääse halutulla tavalla toteutumaan esimerkiksi työntekijöiden resurssien vuoksi. Osallisuuden toteutumista vahvistavat uudet työmenetelmät, joiden käyttöönoton vaikeuden takana ovat usein arjen paineet työpaikalla. Uusia työmenetelmiä ei oteta käyttöön, jos niiden sisäistämiseen ei jää aikaa, mutta mikäli aikuisille tarjotaan konkreettisia keinoja uusien toimintatapojen kokeilemiseksi, he usein muuttavat käsitystään osallisuudesta. (Karlsson 2000; 176, Stenvall & Seppälä 2008, 39.)

Osallisuutta tukeviin käytännönläheisiin toimintatapoihin kannattaa päivähoidossa panostaa. Hyviä käytännönläheisiä toimintatapoja lasten osallisuuden lisäämiseksi ovat esimerkiksi lasten ideoista lähtevät ja heidän toteuttamat projektit sekä lasten kuuntelu ja ottaminen mukaan arkiaskareisiin. (Stenvall & Seppälä 2008, 39.) Leikki- ja liikuntakioski on osallisuuden toteutumista lisäävä työväline, joka ei vaadi varhaiskasvattajilta suuresti resursseja. Kioskin toiminnassa lapset toteuttavat sisällön ja sen ohjaamisen ja aikuisten tärkein tehtävä on olla tukena toiminnassa sekä avustamassa lapsia tarvittaessa. Näin osallisuuden yhteisölliseen luonteeseen kuuluva aikuisten ja lasten tasavertaisuus pääsee toteutumaan (vrt. Stenvall & Seppälä 2008, 37).

Toivon, että varhaiskasvattajat saavat kioskista konkreettisen työmenetelmän, jonka avulla lasten osallisuuden toteutumisesta tulee helpompaa. Lasten osallisuuden toteutumiseen päivähoidossa vaikuttavat muun muassa aikuisten asenne ja suhtautuminen, päiväkodin resurssit ja toimintakulttuuri sekä lasten vaikutusmahdollisuudet (Stenvall & Seppälä 2008, 38). Kioski ei luonnollisestikaan voi taata osallisuuden lisääntymistä kaikessa päiväkodin toiminnassa, mutta ainakin se tuo uuden toimintakulttuurin, jonka avulla aikuisten suhtautuminen lasten osallisuutta kohtaan voi muuttua positiivisempaan suuntaan ja joka voi mahdollisesti antaa

inspiraatiota uusien osallisuutta lisäävien menetelmien kehittämiseen. Toivoisin Leikki- ja liikuntakioskin antavan mahdollisimman monille varhaiskasvattajille työmenetelmän lasten osallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi sekä toivoisin, että yhä useammassa päiväkotien ryhmissä kuuluisi ”Tää on kivaa, mut mul on hirvee hiki!”.

Lähteet

Painetut:

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hujala, E & Turja, L. 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, E (toim.): Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korhonen, R. 2010. Lapset oppivat kulttuuriperinnettä yhdessä toisten kanssa. Teoksessa Turja, L & Fonsén, E. (toim.) 2010. Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujan matkassa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Lehtinen, A. 2000. Lasten kesken - Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: SoPhi.

Ovaska, M. 2004. Päivähoidon laatukriteerit lasten näkökulmasta sadutuksen keinoin. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.): Vanhemmuuden ja lapsuuden tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.

Paalasmaa, J. 2016. Maailman parhaat kasvatusajatuksat. Helsinki: Into.

Pönnkö, A. & Sääkslahti, A. 2011. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pönnkö, A. & Sääkslahti, A. 2013. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (toim.): Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Solatie, J. 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Turja, L. 2010. Lapset osallisina. Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa Turja, L & Fonsén, E. (toim.) 2010. Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujan matkassa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jae-
tuksi iloksi. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca - Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampere University Press.

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK-KIRJAT.

Sähköiset:

Haapala, E., Pulakka, A., Haapala, H. & Lakka, T. 2016. Fyysisen aktiivisuuden ja fyysisen passiivisuuden yhteydet terveyteen ja hyvinvointiin lapsilla. Teoksessa Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. [Viitattu 12.12.2016] <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/OKM22.pdf?lang=fi>

Hart, R. 1992. Children's participation - From tokenism to citizenship. Innocenti Essays 4. Florence: UNICEF. Verkkojulkaisu. [Luettu 12.1.2017] https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

Kyhälä, A. & Soini, A. 2016. Organisoitu liikunta. Teoksessa Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. [Viitattu 12.12.2016] <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/OKM22.pdf?lang=fi>

Leikkien liikkumaan -hankkeen blogi: <http://leikkienliikkumaan.blogspot.fi/>

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet - Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 5.1.2017] http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:21. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä - Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Helsinki: Lönnberg Print & Promo. [Viitattu 24.11.2017] <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/OKM21.pdf?lang=fi>

Opetuslautakunta. 2013. Saturnuksen toimintayksikön varhaiskasvatussuunnitelma. [Viitattu 12.11.2017] https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/109390_96439_Tahdenlennon_paivakoti_-_VASU.pdf

Reunamo, J. 2016. Lapsilähtöinen toimintakulttuuri edellyttää lapsen kuuntelua. Teoksessa Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. [Viitattu 10.02.2016] <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75406/OKM22.pdf?sequence=1>

Stenvall, E. & Seppälä, U. 2008. Talo lapsia varten - Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Verkkodokumentti. [Luettu 11.1.2017] http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelu. Lapsen osallisuus. [Viitattu 12.1.2017] <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Vantaa.fi. Leikkien liikkumaan - Vantaan liikkuvat päiväkodit. [Viitattu 10.11.2016] http://www.vantaa.fi/vapaa-aika/liikunta/ohjattu_liikunta/lapset_ja_nuoret/liikkuva_paivakoti

Vantaa.fi. 17.6.2016. Päiväkoti-ikäiset leikkimällä liikkumaan. [Viitattu 10.11.2016] https://vantaa.fi/uutisia/kaikki_uutiset/101/0/125618

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 9.1.2017] <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989. [Viitattu 9.1.2017] https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Haastattelut:

Nikander, M. 2017. Leikkien liikkumaan projektityöntekijä. [Kirjallinen haastattelu] 23.2.2017. Haastattelijana Ilona Louhivaara.

Kuviot

Kuvio 1: Lasten osallisuuden portaat Hartin (1992) mallin mukaan (Turja 2010: 35).	20
Kuvio 2: Viiri päiväkodin pihalla	26
Kuvio 3: Palautettuja kotitehtäviä	28
Kuvio 4: Viiri ripustettuna portille	29
Kuvio 5: Kioski metsässä	31

Taulukot

Taulukko 1: Kioskin eteneminen.....	11
-------------------------------------	----

Liitteet

Liite 1: Kotitehtävä.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 2: Lasten ja vanhempien yhteinen palautelomake.....	55
Liite 3: Työntekijöiden palautelomake.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Liite 4: Kioskin esite.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Liite 1: Kotitehtävä

Kotitehtävä 18.11: Keksi pihaleikki Leikki- ja liikuntakioskiin!

Tehtävän palautus maanantaina 21.11.

Tehtävä lapselle: Keksi uusi liikunnallinen pihaleikki koko Tähtisateiden ryhmälle. Voit keksiä kokonaan uuden leikin tai valita jonkun lempileikeistäsi.

Kerro leikki vanhemmallesi ja piirrä se tähän:

Tehtävä aikuiselle: Kirjoita lapsen keksimä leikki mahdollisimman selkeästi ylös. *Tarvittaessa* auta lastasi leikin ideoimisessa. Kirjoita leikin kulku tähän:

Tämä kotitehtävä on osana sosionomi-opiskelija Ilona Louhivaaran opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on lisätä lasten liikuntaa ja osallistamista päiväkodissa.

Liite 2: Lasten ja vanhempien yhteinen palautelomake

Kotitehtävä 30.11: Leikki- ja liikuntakioski Batmanin palaute

Tehtävän palautus maanantaina 5.12.

Tehtävä lapselle: Kerro vanhemmallesi, minkälaista oli keksiä oma leikki Batman-kioskiin ja miltä tuntui, kun koko ryhmä leikki sinun keksimää leikkiäsi?

Piirrä tähän mieluisa muistosi Batman-kioskista:

Tehtävä aikuiselle: Vastaa seuraaviin kysymyksiin (voit vastata sivun toiselle puolelle):

1. Kirjoita ylös, mitä lapsesi kioskista kertoo/ on kertonut?
2. Oliko lapsellesi helppoa tai vaikeaa keksiä kioskiin leikki?
3. Toivoisitko kioskille jatkoa?
4. Parannusehdotuksia tai muuta kommentoitavaa:

Tuhannet kiitokset palautteestasi!

Tämä kotitehtävä on osana sosionomi-opiskelija Ilona Louhivaaran opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on lisätä lasten liikuntaa ja osallistamista päiväkodissa.

Liite 3: Työntekijöiden palautelomake

1. Miten koette lasten suhtautuneen Leikki- ja liikuntakioskiin?
2. Mikä olo teille jäi kioskista ja sen toimivuudesta/toimimattomuudesta?
3. Onko kioski lisännyt lasten liikuntaa päiväkodin arjessa?
4. Uskotteko, tulee kioskien toiminta ryhmässänne jatkumaan?
5. Miten kehittäisitte kioskia jatkoa ajatellen?
6. Risuja, ruusuja tai jotain muuta kommentoitavaa

Liite 4: Kioskin esite

Leikki- ja liikuntakioski

Leikki- ja liikuntakioskin ohjeistus
Saturnuksen toimintayksikön
varhaiskasvattajille

2017

Mikä?

Leikki- ja liikuntakioski on päiväkodin ulkoiluhetkiä varten luotu työkalu, jonka tavoitteena on lisätä lasten liikunnallista leikkimistä tukien heidän osallisuuttaan mahdollisimman monipuolisesti. Leikki- ja liikuntakioskin tarkoituksena on saada ulkoiluhetkillä ryhmän kaikki lapset yhdessä liikkeelle leikkimään kioskiin itse tuottamiaan leikkejä.

Leikki- ja liikuntakioski on sosionomi-opiskelija Ilona Louhivaaran opinnäytetyönä toteutettu väline. Kioskia on testattu Tähtisateiden ryhmän kanssa, josta tulleiden palautteiden ja omien havaintojen pohjalta kioski on muokattu koko Saturnuksen toimintayksikön käytettäväksi.

Leikki- ja liikuntakioskina toimii lasten itse tekemä viiri, jonka luona he voivat käydä ostoksilla. Ideana on, että lapset keksivät itse kioskiin tulevat yhdessä leikittävät leikit. He voivat kokonaan keksiä uuden leikin, tai tuoda haluamansa mielileikin kaikkien leikittäväksi. Lapset saavat kotitehtävän, jossa heitä pyydetään keksimään haluamansa liikunnallinen yhteisleikki kioskiin. Aina kun kioski on auki, pääsee muutama lapsista ostoksille, ja kioskissa sillä hetkellä olevat leikit leikitään yhdessä. Ostoksen lapsi suorittaa itse tehdyllä maksuvälineellä, esimerkiksi askartelemallansa mitalilla. Riippuen leikkien ja ulkoiluhetkien pituudesta, leikkejä voi kerralla leikkiä noin 3-5 kpl.

Kioskissa olennaista on se, että jokainen ryhmän lapsi saa mahdollisuuden tulla kuulluksi ja nähdyksi. Sen lisäksi, että lapsi saa oman mielileikkinsä koko ryhmän leikittäväksi, hän saa myös ohjeistaa leikin ryhmälle, päättää leikistä riippuen siihen liittyvät olennaiset asiat (kuten kuka on hippa tms) ja leikin loputtua häntä kiitetään leikistä suurin aplodein.

Kioskin käyttöönotossa on neljä vaihetta, jotka ovat:

1. Kioskin esivalmistelut: kioskin ja maksuvälineen askarteleminen
2. Kioskin testaaminen
3. Kotitehtävä
4. Kioskin käyttöönotto

Kioskin esivalmistelut

Konkreettisesti kioski on viiri, jonka alta ostokset käydään tekemässä. Kaikki lapset tekevät itselleen maksuvälineen, jolla voi kerran ostaa kioskista leikin. Helpon ja värikkään viirin saa tehtyä kartongista, joka laminoidaan. Näin viiriä voi käyttää myös sateella, eikä tarvitse huolehtia sen kastumisesta tai rikkoutumisesta.

Viirin askarteluun tarvitsette:

- Värikästä kartonkia
- Sakset
- Värikyniä/tusseja/liituja
- Laminoitikonnen ja kalvoja
- Narua

1. Leikatkaa kartongit etukäteen sopivan kokoisiksi ja piirtäkää niihin kolmion muotoiset ääriviivat
2. Pyytäkää lapsia leikkaamaan kartongit piirretyn kolmion muotoisiksi
3. Pyytäkää lapsia piirtämään ja värittämään kolmio haluamallaan tavalla molemmin puolisesti
4. Kirjoittakaa / pyytäkää lasta kirjoittamaan nimensä kolmioon
5. Laminoikaa valmiit kartongit
6. Rei'ittäkää laminoitut kartongit ja kiinnittäkää ne vierekkäin narulle

Maksuvälineen voi tehdä omalla haluamallaan tavalla. Maksuvälineenä voi esimerkiksi toimia kaulamitali, jonka lapsi antaa ostoksille päästessään ryhmän kasvattajalle. Kun maksuvälinettä käytetään, kasvattajat pysyvät perillä siitä, ketkä kioskissa ovat saaneet käydä ostoksilla ja ketkä eivät.

Kun lapsi palauttaa kotitehtävän, saa hän tekemänsä maksuvälineen itselleen. Tällaisen työkasvatuksellisen menetelmän avulla lapsi oppii sen, että palkan saa tehtyä työtä vastaan.

Kaulamitalin tekemiseen tarvitsette:

- Paperia
- Värikyniä
- Sakset
- Narua
- Laminointikoneen, mikäli haluatte mitalit laminoida

1. Piirtäkää paperille ympyrän muotoiset ääriviivat

2. Pyytäkää lapsia leikkaamaan ympyrä ja värittämään se haluamallaan tavalla

3. Kirjoittakaa lapsen nimi mitaliin

4. (Laminoikaa ja leikatkaa)

5. Kiinnittäkää naru mitalin ympärille

Kioskin testaaminen

Kun värikäs viiri ja maksuvälineet on tehty, kioski voidaan avata. Ensimmäisellä testaamiskerralla kasvattajat ovat keksineet itse liikunnalliset leikit kioskiin. Näin lapset ymmärtävät kioskin idean paremmin ja heidän on helpompi tuottaa omat leikkinsä seuraavalle kerralle. Leikit kirjoitetaan esimerkiksi värikkäille kartongeille ja laitetaan kantokoriin tai muuhun vastaavaan pussukkaan.

Kioskiin avaamiseen tarvitaan:

- Kantokori tai muu vastaava, johon kirjoitetut leikit laitetaan
- Rumpu tai muu soitin, jota soitetaan, kun kioski avataan ja suljetaan

Kioskin voi pystyttää esimerkiksi puiden väliin, kiinni telineisiin tai aitaan. Kerääntykää kioskin ympärille puoliympyrään. Keksikää lasten kanssa yhteiset säännöt, miten kioskin ympärillä käyttäydytään, jottei hetkestä tule levotonta. Keksikää yhdessä jokin rituaali, mitä toistatte kioskia avatessa ja suljettaessa, kuten rumpujen soittaminen ja kioskille hurraaminen hyppyjen kera. Tämä rituaali voidaan toistaa joka kerta, kun kioski avataan ja suljetaan. Kun kioski on avattu, pääsee osa lapsista ostoksille. Ostohetkellä kasvattaja valitsee yhden lapsen, joka tulee nostamaan korista/pussukasta leikin. Lapsi antaa itse tekemänsä maksuvälineen kasvattajalle ja saa sen jälkeen korista ostaa leikin. Koska ensimmäisellä kerralla kioskissa on kasvattajien tekemät leikit, ohjeistavat he leikin ryhmälle. Leikki leikitään ja toistetaan haluttaessa, jonka jälkeen siirrytään ostamaan uusi leikki. Leikkien loputtua keräännytään vielä sulkemaan kioski yhdessä.

Kotitehtävä

Kioskin testaamiskerran jälkeen voitte yhdessä miettiä kioskille nimen. Samalla kerralla lapsille annetaan kotitehtävä, jonka tekemiseen heillä on muutama päivä aikaa. Kotitehtävässä pyydetään lasta keksimään liikunnallinen pihaleikki ryhmälle ja piirtämään leikin siihen tarkoitettuun osioon. Vanhemman tehtävänä on kirjoittaa ylös, minkälainen lapsen keksimä leikki on.

Esimerkki kotitehtävästä:

Kotitehtävä 18.11: Keksi pihaleikki Leikki- ja liikuntakioskiin!

Tehtävän palautus maanantaina 21.11.

Tehtävä lapselle: Keksi uusi liikunnallinen pihaleikki koko Tähtisateiden ryhmälle. Voit keksiä kokonaan uuden leikin tai valita jonkun lempileikeistäsi.

Kerro leikki vanhemmallesi ja piirrä se tähän:

Tehtävä aikuiselle: Kirjoita lapsen keksimä leikki mahdollisimman selkeästi ylös.
Tarvittaessa auta lastasi leikin ideoimisessa. Kirjoita leikin kulku tähän:

Kioskin käyttöönotto

Kasvattajien tehtävänä on käydä ennen kioskin avaamista läpi lasten kotitehtävinä tekemät leikit. Leikeistä voidaan valita sellaiset, jotka sopivat sen päivän aikatauluun ja ympäristöön. Jos esimerkiksi ulkona on hyvin märkää, voidaan valita sellaisia lasten tuomia leikkejä, joissa lapset eivät kieri maassa. Aikataulusta ja leikkien pituudesta riippuen leikkejä voidaan valita noin 3-5 kpl, jotka yhdessä leikitään. Yhtä leikkiä voi halutessa leikkiä muutaman kerran

uudestaan.

Avatkaa kioski samalla tavalla kuin ensimmäisellä kerralla. Voitte halutessanne huutaa nimeä, minkä kioskille keksitte. Nyt ostoksille pääsee sellaisia

lapsia, jotka viimeksi eivät päässeet, ja samalla tavalla he antavat ostoksen yhteydessä maksuvälineen kasvattajalle. Ostoskorista tuleva leikki näytetään kaikille lapsille ja kerrotaan, kenen leikki on kyseessä. Leikin tehnyt lapsi saa olla parrasvaloissa ja näyttää kioskin viiristä kolmiota, jonka hän on tehnyt ja halutessaan kertoa siitä enemmän. Tämän jälkeen lapsi saa kertoa ja ohjeistaa leikin kulun koko ryhmälle. Vaikka leikki olisikin muille tuttu, annetaan leikin tuoneelle lapselle mahdollisuus silti ohjeistaa leikki ryhmälle. Leikin tuonut lapsi saa päättää asioista, jotka leikissä ovat oleellisia, kuten kuka on hippa, missä on turvapaikat tms. Kun leikki on leikitty mahdollisesti muutaman kerran, keräännytään takaisin kioskin ympärille. Leikityn leikin tuojaa kiitetään aplodein, kunnes siirrytään seuraavaan leikkiin.

Muuta huomioitavaa

- Kioskia voi soveltaa haluamallaan tavalla ryhmän ja tilanteiden mukaan, kunhan lasten osallisuus ja fyysinen aktiivisuus ovat toiminnassa olennaisia.
- Jos kioskiiin tulee paljon kasvattajalle tuntemattomia leikkejä, ne kannattaa huolellisesti etukäteen lukea läpi, sillä lasten suorittama ohjaaminen saattaa olla osittain hieman epäselvää ja tällöin kasvattaja voi avustaa lasta ohjeiden selkiinnyttämisessä muulle ryhmälle.
- Koska kioskki on niin helposti pystytettävissä, sitä voi käyttää monissa erilaisissa ympäristöissä. Kioskin on todettu toimivan hyvin päiväkodin pihan lisäksi viereisellä koulun liikuntakentällä ja metsässä. Voitte leikkejä etukäteen katsoessanne miettiä, mihin ympäristöön sopisi mikäkin leikki parhaiten. Koulun kenttä tarjoaa hyvät juoksumahdollisuudet ja avaran tilan leikeille, kun taas metsä tarjoaa monipuolisen ja mielikuvitusta herättelevän ympäristön, piilopaikat sekä haastavamman maaston. Kioskin voi lisäksi halutessaan pystyttää joskus sisällekin ja kokeilla, minkälaisia liikunnallisia leikkejä siellä voisi toteuttaa.
- Leikkejä kioskiiin voi tehdä myös päiväkodissa. Lapset voivat yksin, pareittain tai pienryhmissä keksiä leikin, jonka haluavat kioskiiin tuoda. Yhdessä lapset voivat myös keksiä ihan uuden oman leikin, jonka he saavat muille ryhmäläisille opettaa. Leikkien keksimistä voi harjoitella päiväkodissa esimerkiksi erilaisten luovuutta herättelevien ajatustyökalujen avulla.
- Jos kioskia haluaa pitää useammin auki, mutta lasten tuomat leikit ovat leikitty, voi leikkejä kierrättää muiden ryhmien kanssa. Tällöin leikkien tuojina ei luonnollisestikaan ole oman ryhmän jäsenet, mutta ainakin lapset pääsevät yhdessä liikkeelle.
- Kioskia voidaan pitää ryhmän aikataulun, mielenkiinnon sekä palautettujen leikkien mukaan auki esimerkiksi kahtena päivänä viikossa noin kahden - kolmen viikon ajan, kunnes kaikkien leikit ovat leikitty. Jottei leikkien keksimisestä tule liikaa vaivaa kotiin, ei lapsia voi liian usein pyytää kotitehtävän tekoon, mutta kuten edellä on mainittu, he voivat keksiä kioskiiin leikkejä myös päiväkodissa. On kuitenkin tärkeää, että lapsille jää aikaa muuhunkin omaan vapaaseen ulkoleikkiin.